

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NEPŘÍČETNOST JAKO OKOLNOST VYLUČUJÍCÍ
TRESTNÍ ODPOVĚDNOST**

Autor práce: Michal Doskočil, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Radek Marcín

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Marcínovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji MUDr. Holečkovi za informace poskytnuté při zpracovávání praktické části práce.

ABSTRAKT

DOSKOČIL, M. *Nepříčetnost jako okolnost vylučující trestní odpovědnost: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. xxx s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Radek Marcín

Klíčová slova: nepříčetnost, trestní zákoník, duševní porucha, okolnost vylučující trestní odpovědnost, zmenšená příčetnost

Tato práce je zaměřena na nepříčetnost pachatelů trestné činnosti, která je jednou z okolností vylučující trestní odpovědnost. První část práce analyzuje hmotně právní úpravu, která je věnována vymezení klíčových pojmů, jako je okolnost vylučující trestní odpovědnost, nepříčetnost se zaměřením i na její historické hledisko, zmenšenou příčetnost, stav rozrušení způsobený porodem a porovnání problematiky nepříčetnosti s úpravami ve vybraných evropských zemích. Druhá část práce, nazvaná Procesně právní aspekty, zkoumá znaleckou činnost soudních znalců, která je při stanovení nepříčetnosti stěžejní a rovněž se věnuje související problematice. Závěr práce se věnuje případovým analýzám trestných činů, kterých se dopustili nepříčetní nebo mladiství pachatelé, a kde duševní porucha sehrála významnou roli. Dále závěr zahrnuje řízený rozhovor s lékařkou psychiatrické léčebny.

ABSTRACT

DOSKOČIL, M. *Insanity as a Circumstance for Exclusion of Criminal Responsibility : Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2015. xxx p. Supervisor : Mgr. Radek Marcin

Key words: insanity, criminal code, mental disorder, a circumstance excluding criminal responsibility, diminished responsibility

This bachelor thesis is focused on the insanity of criminals, which is one of the grounds for excluding criminal responsibility. The first part analyzes the substantive law of which is devoted to definitions of key concepts, such as the grounds for excluding criminal responsibility, insanity focusing on its historical perspective, diminished responsibility, states of excitement caused by childbirth and compared the issue of insanity with modifications in selected European countries. The second part, called procedural legal aspects, examines the expert services of expert witnesses, which is crucial in determining insanity and also addresses related issues. Conclusion of the work is devoted to case analysis of crimes committed by insane or juvenile offenders, and where mental illness played a significant role. Further findings include the guided interview with the doctor psychiatric hospital.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíle a metodika bakalářské práce.....	9
2 Hmotně právní úprava.....	11
2.1 Obecné vymezení pojmu okolnost vylučující trestní odpovědnost.....	11
2.2 Vývoj právní úpravy nepřičetnosti.....	11
2.2.1 Doba před zákoníkem Josefa II.....	12
2.2.2 Zákoník Josefa II.....	13
2.2.3 Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích (r. 1803).....	13
2.2.4 Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží	14
2.2.5 Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.....	15
2.3 Nepřičetnost	16
2.3.1 Vymezení pojmu	16
2.3.2 Doba spáchání	17
2.3.3 Biologické kritérium	17
2.3.3.1 Duševní poruchy	18
2.3.4 Psychologické kritérium	22
2.3.4.1 Rozpoznávací schopnost.....	23
2.3.4.2 Ovládací schopnost	23
2.3.4.3 Rozumová a mravní vyspělost mladistvých.....	24
2.4 Zmenšená přičetnost.....	24
2.4.1 Vývoj právní úpravy	25
2.5 Stav rozrušení způsobený porodem dle § 142 trestního zákoníku.....	26
2.6 Právní úprava nepřičetnosti ve vybraných evropských zemích	27
2.6.1. Spolková republika Německo	27
2.6.2. Republika Rakousko	28

2.6.3. Švýcarská konfederace	28
3. Procesně právní aspekty	30
3.1 Postup OČTŘ při zjišťování nepříčetnosti v přípravném řízení	30
3.2 Soudní znalec	30
3.2.1 Znalecký posudek z oboru psychiatrie	31
3.2.1.1 Posuzování duševního stavu obviněného	32
3.2.1.2 Posuzování duševního stavu svědka	33
3.2.1.3 Posuzování duševního stavu mladistvého	34
3.3 Rauschdelikt	34
3.4 Actio libera in causa	35
3.5 Postihy za činy spáchané v nepříčetnosti	35
3.5.1 Beztrestnost pachatele	35
3.5.2 Trestní odpovědnost pachatele	36
3.5.2.1 Tresty	37
3.5.2.2 Ochranná opatření	37
4 Případové analýzy	40
4.1 Čin spáchaný mladistvou osobou	40
4.2 Čin spáchaný nepříčetným pachatelem	42
5 Řízený rozhovor	46
Závěr	49
Seznam použitých zdrojů	52
Seznam příloh	55

Úvod

Nepříčetnost je bezesporu důležitý institut v rámci trestního práva, jelikož je jedním z hlavních aspektů trestní odpovědnosti pachatele. V případě, že se pachatel dopustí trestného činu v nepříčetnosti způsobené duševní poruchou, která u něj vyloučí tzv. složku ovládací či rozpoznávací, není za tento čin trestně odpovědný. Proto je z pohledu trestního práva v určitých případech stanovení nepříčetnosti natolik důležité a pro samotné trestní řízení nezbytné.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část, kdy teoretická část je dále dělena na Hmotně právní úpravu a Procesně právní aspekty.

V části zvané Hmotně právní úprava jsou uvedeny a analyzovány pojmy okolnost vylučující trestní odpovědnost, nepříčetnost se zaměřením i na její historické hledisko, zmenšená příčetnost, stav rozrušení způsobený porodem a dále je zde porovnávána nepříčetnost se zahraničními právními úpravami. Nejobsáhlejší částí je zde samotná nepříčetnost, která se věnuje jejím základním kritériím a to duševním poruchám, době spáchání činu, rozpoznávacím a ovládacím schopnostem a rozumové a mravní vyspělosti u mladistvých osob.

Část nazvaná Procesně právní aspekty je orientována na důležitá hlediska trestního řízení, a to zejména na soudního znalce, znalecké posudky z oboru psychiatrie a možnosti trestání nepříčetných pachatelů. Rovněž jsou zde zanalyzovány pojmy „*rauschdelikt*“ a „*actio libera in causa*“. Největší prostor je věnován znaleckému zkoumání v oblasti, která je zaměřena na posuzování duševních stavů u obviněného, svědka a mladistvého s využitím konkrétních kauz.

V praktické části je uveden řízený rozhovor s psychiatrem, který je zaměřen na pacienty s duševními poruchami a problémy s alkoholismem. Dále jsou zde zpracovány a právně zanalyzovány případové analýzy z policejní praxe.

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit stávající právní úpravu spjatou se stanovením přičetnosti a možného postihu nepřičetného pachatele. Porovnání tohoto jevu se zahraničními právními úpravami a následné navrnutí úpravy a změn v příslušných právních normách, zejména tedy v trestním zákoníku. Dalším cílem je poté stanovení, zda pachatelé, kteří jsou v době spáchání trestného činu pod vlivem návykové látky, nevyužívají ustanovení § 360 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění novel (dále jen „trestní zákoník“). Tedy zda se neuvádějí do stavu nepřičetnosti užitím návykové nebo omamné látky s úmyslem trestný čin spáchat, kdy jim je poté uložen mírnější trest. Odhalení tohoto úmyslu je pro znalce velmi obtížné a ne vždy je možné tento úmysl pachateli dokázat.

V teoretické části jsou uvedeny a zanalyzovány hlavní aspekty nepřičetnosti se zaměřením i na její historické hledisko, dále zmenšená přičetnost, stav rozrušení způsobený porodem a dále je zde porovnávána nepřičetnost se zahraničními právními úpravami a to metodou popisu jevů a jejich vzájemnou komparací. K tomuto byla využita data získaná metodou analýzy z vybraných literárních pramenů a právních norem.

V praktické části je zpracován řízený rozhovor s psychiatrem MUDr. Holečkem, který bude zaměřen na pacienty s duševními poruchami a problémy s alkoholismem. Tento bude následně detailně a kvalitativně vyhodnocen. Dále zde budou zpracovány a právně zanalyzovány kazuistiky z policejní praxe, které se týkají nepřičetnosti. Jedná se zejména o kazuistiku trestného činu Ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 odst. 1, 2 trestního zákoníku, kterého se dopustila mladistvá osoba a dále o kazuistiku trestného činu Krádež dle § 205 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku spáchaného pachatelem, který trpí konkrétní duševní poruchou.

Při tvorbě a zpracování práce bude použita analýza zákonných norem a to zejména trestního zákoníku, zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění novel, (dále jen „trestní řád“), a zák. č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých

zákonů o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „zákon o mladistvých“). Rovněž budou analyzovány literární zdroje jako např. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území od J. Říhy, Trestní zákon: Komentář. II. Díl od P. Šámala, Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské od F. Poláčka a Studie o přičetnosti od A. Ráliše.

2 Hmotně právní úprava

V úvodu této kapitoly je práce zaměřena na nepřičetnost jako takovou, její historii a dále kritéria nepřičetnosti, jako jsou duševní poruchy, doba spáchání, rozpoznávací a ovládací schopnosti a nakonec rozumová a mravní vyspělost mladistvých. Rovněž je zde zmíněna zmenšená přičetnost a stav rozrušení způsobený porodem. Závěr kapitoly je věnován pohledu na nepřičetnost v zahraničí.

2.1 Obecné vymezení pojmu okolnost vylučující trestní odpovědnost

Trestní zákoník vymezuje pachatele trestného činu jako subjekt, který svým jednáním naplnil znaky určité skutkové podstaty trestného činu uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku. Aby byl tento pachatel trestně odpovědný, musí splňovat tři zákonem stanovené podmínky - požadovaný věk pro trestní odpovědnost a nesmí naplňovat znaky nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti. Tyto okolnosti uvedené v trestním zákoníku v § 25 věk, § 26 nepřičetnost a § 27 zmenšená přičetnost vylučují trestní odpovědnost pachatele.¹

2.2 Vývoj právní úpravy nepřičetnosti

V této kapitole je uveden krátký exkurz do historického vývoje nepřičetnosti od dob Římské říše až po trestní zákon č. 86 z roku 1950.

---

¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 9.

2.2.1 Doba před zákoníkem Josefa II.

Dle římského práva se duševně chorým pachatelům odpouštěl trest. Jedinou výjimkou bylo, jestliže byla osoba nebezpečná svému okolí. Pouze tehdy mohla být osoba vězněna. Rovněž kanonické právo (náboženské právo katolických, pravoslavných a anglikánských církví) netrestalo nemocné osoby. Za ty se považovaly zejména osoby „šílené“, „blbé“, „náměsíčné“ a „osoby v horečce“.²

Ve středověku, dle Hrdelního řádu Karla V. z roku 1532 (*Constitutio Criminalis Carolina*), který platil i na území dnešní České republiky, nebyly trestány osoby „beze smyslu“, které usmrtily jinou osobu. Pokud tato osoba spáchala jiný čin než usmrcení, stanovila trest rada znalců. Tito znalci byli zejména sami soudci, bez lékařského vzdělání.³

Zlomovou dobou v této problematice je 16. století, jelikož z té doby jsou uváděny první zmínky o znalcích z oboru medicíny. V té době nebyli znalci pouze lékaři, nýbrž i ranhojiči a lidé, kteří byli uznáváni pro své vědomosti z oboru lékařství.⁴

Rovněž Hrdelní řád Josefa I. z roku 1707 (*Constitutio Criminalis Josephina*) netrestal pachatele, kteří byli zcela zbaveni rozumu. Pokud byla ale osoba zbavena rozumu jen částečně, trest se pouze zmírňoval.⁵ Zde tedy můžeme nalézt prvopočátky zmenšené přičetnosti.

Dalším důležitým řádem byl Tereziánský trestní zákon z roku 1768 (*Constitutio Criminalis Theresiana*), který platil po celém rakouském císařství vyjma Uher. V tomto zákoně již byly rozšířeny duševní stavy, pro které byl pachatel beztrestný, nebo byl trest zmírněn. Zákon tehdy tyto stavy chápal jako polehčující okolnosti. Tyto stavy zde byly

---

² RÁLIŠ, A. *Studie o přičetnosti*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě, 1931, s. 21.

^{3,5} ŘÍHA, J. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území. *Trestní právo* 2007, roč. 12, č. 4, s. 35.

⁴ ŠTUDENT, V. *Soudní psychiatrie a trestní právo*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, s. 15.

taxativně uvedeny a jednalo se např. o opilost, hluchoněmost, oslabení smyslů, atd. U všech těchto stavů bylo rovněž uvedeno, zda vylučuje či pouze zmírňuje trest.⁶

2.2.2 Zákoník Josefa II.

Josef II. v roce 1787 sepsal Obecný zákoník o zločinech a jejich trestání, který byl významný proto, že na rozdíl od Tereziánského trestního zákona již nepohlížel na duševní stavy jako na polehčující okolnosti, ale vymezoval je jako okolnosti, které vylučují „zlý úmysl“.⁷ Dále v tomto zákoně již nebylo tolik taxativně vymezených pojmů, ale byl veden spíše na obecné rovině. Za nepřičetnou zde byla považována osoba, která byla v době spáchání činu beze smyslů, zcela zbavena rozumu. Rovněž zde bylo uvedeno např. spáchání činu při pomnutí smyslů, či jednání v opilství, na které se rovněž pohlíželo jako na důvod k vyloučení trestnosti.⁸

2.2.3 Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích (r. 1803)

Zákon Josefa II. Byl platný pouze 16 let, kdy byl v roce 1803 vyhlášen Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích. Tento obsahoval hmotné i procesní právo a platil stejně jako Tereziánský trestní zákon po celém rakouském císařství vyjma Uher. Úprava týkající se nepřičetnosti byla téměř doslovně převzata ze zákona Josefa II., kdy byla u nepřičetnosti z důvodu věku pouze zvýšena hranice z dvanácti let na čtrnáct.⁹

---

⁶ DUFEK, M. a kol. *Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře*. Praha: Orbis, 1976, s. 18.

⁷ ŘÍHA, J. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území. *Trestní právo 2007*, roč. 12, č. 4, s. 37.

⁸ RÁLIŠ, A. *Studie o přičetnosti*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě, 1931, s. 22.

⁹ ŘÍHA, J. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území. *Trestní právo 2007*, roč. 12, č. 4, s. 38.

2.2.4 Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží

Tento zákon byla v podstatě novelizace zákoníku z roku 1803. Nejvýznamnějším rozdílem bylo obsažení pouze hmotného práva. Právo procesní bylo uvedeno ve zvláštní úpravě. Ustanovení o nepřičetnosti bylo převzato, kdy bylo v § 2 opětovně zařazeno mezi důvody vylučující zlý úmysl. Jelikož ale tyto důvody vylučující přičetnost pachatele byly uvedeny ve stejném ustanovení, jako ostatní důvody vylučující zlý úmysl - nutnou obranu, krajní nouzi a skutkový omyl. Byla tato část zákona velmi kritizována.¹⁰

Důvod nepřičetnosti týkající se věku byl později ze zákona odebrán, jelikož byl přijat zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. Zde byla trestní odpovědnost mladistvých upravena speciálně. Zákon zde pachatele rozdělil na nedospělé a mladistvé. U nedospělých (§ 1 odst. 1) se jednalo o osoby, které v době spáchání činu nedovršili čtrnáctého roku věku. Tito se automaticky pokládali za nepřičetné. Mladiství (§ 2 odst. 1) byli tací, kteří v době spáchání činu dovršili čtrnáctého roku, ale nedovršili osmnáctého roku věku. Tito již trestně odpovědní byli.¹¹

Nepřičetnost v tomto zákoně byla upravena v § 2 odst. 2, „Mladistvý není však trestný také, nemohl-li pro značnou zaostalost v době činu rozpoznat jeho bezprávnost nebo řídit své jednání podle správného rozpoznání.“ Jako značně zaostalý byl mladiství označen v případě, že i přes svůj věk nedosáhl takového stupně rozumového nebo mravního vývoje, jako mládež, která dovršila čtrnáctý rok věku.¹²

Zde je možné poprvé vyzorovat mimo biologického kritéria nepřičetnosti (značná zaostalost) i psychologické kritérium (rozpoznávací a určovací způsobilost), které se ve starších právních úpravách nevyskytovalo.

---

¹⁰ ŘÍHA, J. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území. *Trestní právo* 2007, roč. 12, č. 4, s. 38.

¹¹ KELLAB, J. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské: část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, s. 42.

¹² POLÁČEK, F. a kol. *Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1946, s. 520.

2.2.5 Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byly snahy o rekonstrukci trestního práva, což vedlo k vypracování několika osnov nového trestního zákona. Vzhledem k tomu, že se ovšem novou právní úpravu nepodařilo přijmout, zůstal platný zákon z roku 1852. Tento byl po vzniku Československé republiky převeden do československého právního řádu a platil do roku 1950, kdy byl přijat zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.¹³

V tomto zákoně byla otázka nepřičetnosti upravena v druhé hlavě zvané Základy trestní odpovědnosti. Jednalo se o § 11 Nepřičetnost. Zde bylo uvedeno, kdo pro duševní poruchu nemohl v době činu rozpoznat, že jeho jednání je pro společnost nebezpečné nebo ovládat své jednání, není za takový čin trestně odpovědný.¹⁴

Tato úprava nepřičetnosti byla velmi odlišná od předešlých zákonů. Byla zde totiž obecně uvedena duševní porucha namísto taxativně uvedených duševních stavů. U tohoto biologického kritéria již nerozhodovalo, zda šlo o trvalou či dočasnou duševní poruchu, ale pouze, zda byl pachatel v době spáchání touto poruchou omezen. Rovněž zde bylo vymezeno psychologické kritérium, které bylo formulováno jako schopnost rozpoznat nebezpečnost činu pro společnost.^{15,16}

---

¹³ Říha, J.. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území: *Trestní právo 2007*, roč. 12, č. 7, s. 38–40.

¹⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 86/1950, trestní zákon. In *Sbírka zákonů republiky Československé*. 1950, částka 39., s. 214.

¹⁵ ŘÍHA, J. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území. *Trestní právo 2007*, roč. 12, č. 4, s. 38.

¹⁶ CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Nepřičetný pachatel*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1995, s. 19.

2.3 Nepříčetnost

„Trestní zákoník nedefinuje pojem příčetnosti, ale pomocí vymezení nepříčetnosti uvádí důvody vylučující trestní odpovědnost.“¹⁷

2.3.1 Vymezení pojmu

V § 26 trestního zákoníku je stanoveno, že kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. Nepříčetnost je tedy určitý psychický stav pachatele, kvůli kterému tento není schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo jej ovládat, a není tedy za toto jednání trestně odpovědný. Psychickým stavem se zde rozumí určitá duševní porucha, která je vymezena v § 123 trestního zákoníku. Tuto nepříčetnost označujeme jako nezaviněnou.^{18, 19}

Pokud se ale pachatel do stavu nepříčetnosti přivodí sám, např. intoxikací návykovou látkou, jedná v tzv. zaviněné nepříčetnosti. Zde je pro posouzení věci a případné uložení trestu důležité stanovit, zda si tento stav pachatel přivodil sám byť z nedbalosti či si jej přivodil s úmyslem spáchat určitý trestný čin.²⁰

---

¹⁷ ŠÁMAL, P., PÚRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*: C. H. Beck, 2004. s. 371

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 9.

¹⁹ ŠÁMAL, P., PÚRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*: C. H. Beck, 2004. s. 371.

²⁰ ŠÁMAL, P., PÚRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*: C. H. Beck, 2004. s. 374.

2.3.2 Doba spáchání

Doba spáchání činu je povinným znakem nepřičetnosti. Jedná se o časové rozmezí, ve kterém pachatel jednal protiprávně, přičemž nemohl pro svoji duševní poruchu rozpoznat protiprávnost svého činu, či ovládat své jednání. Je zde nutné, aby byl pachatel ovlivněn určitou duševní poruchou v době protiprávního jednání.

Jako příklad je možno uvést osobu, která trpí epilepsií. Tato v době spáchání trestného činu ovšem neměla epileptický záchvat a proto její rozpoznávací a ovládací schopnosti nebyly nijak omezeny. Vzhledem k tomu na osobu nebude pohlíženo jako na nepřičetnou.

2.3.3 Biologické kritérium

Biologickým kritériem u nepřičetnosti rozumíme duševní poruchu. Jedná se o duševní stav pachatele, který je odchýlen od normálu, tedy od duševního zdraví a rovnováhy. Pachatel pro určitou duševní poruchu není při svém jednání schopen řádně uvažovat a jedná v nepřičetnosti.²¹ „*Samotná duševní porucha nebo nedostatečná rozumová a mravní vyspělost, aniž by vyvolala nedostatek schopnosti rozpoznávací nebo určovací, nemůže být důvodem nepřičetnosti.*“²² Při posuzování nepřičetnosti pachatele musí být orgánem činným v trestním řízení přibrán soudní znalec z oboru psychiatrie k vypracování znaleckého posudku, ve kterém se znalec k nepřičetnosti pachatele vyjádří.

Příčiny duševních poruch mohou být různé. Mohou být způsobené samotnou duševní chorobou nebo i jinou nemocí, která má za následek duševní poruchu. Rovněž

---

²¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2009, s. 186.

²² ŠÁMAL, P., PÚRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*: C. H. Beck, 2004. s. 371.

může být duševní porucha způsobena požitím určité návykové látky, jako např. alkoholického nápoje nebo jiné omamné látky.²³

Poruchy způsobené nemocí dělíme na krátkodobé, jako např. epileptický záchvat, šokové reakce, atd. a dále na dlouhodobé jako např. schizofrenie. Dále mohou být vrozené, jako např. mentální retardace nebo získané, jako třeba Alzheimerova choroba.²⁴

Dle § 123 trestního zákoníku rozumíme duševní poruchou mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hlubokou poruchu vědomí, mentální retardaci, těžkou asociální poruchu osobnosti nebo jinou těžkou duševní nebo sexuální odchylku. Duševní poruchu nelze ztotožňovat s duševní nemocí nebo chorobou, kdy toto je užší pojem.²⁵

„Samotný pojem duševní porucha je nejobecnějším vyjádřením patologicky změněných psychických funkcí, eventuálně i chování a zahrnuje tedy nejen duševní nemoci, nýbrž i ostatní psychopatologické projevy a některá abnormální chování.“²⁶

2.3.3.1 Duševní poruchy

Pro bližší představu bude v této kapitole uveden přehled nejfrekventovanějších duševních poruch, které jsou často spatřovány u nepřičetných pachatelů.

---

²³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2009, s. 187.

²⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2009, s. 187

²⁵ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 52.

²⁶ NETÍK, K. a kol. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 67.

○ **Epileptický záchvat**²⁷

Epileptický záchvat je příznak nemoci zvané epilepsie. Záchvat je zapříčiněn fyzickým poškozením části mozku, přičemž má psychické projevy. Je několik typů těchto záchvatů a mohou se u člověka vyskytovat jak jednou za život tak častěji. Při některých záchvatech dochází ke ztrátě vědomí či paměti.

Typy záchvatů:

- **Jednoduché parciální záchvaty**

Záchvat postihuje jen určitou část mozku a projevuje se dočasnou poruchou postižené oblasti (zrak, sluch, hmat, myšlení, atd.). Vědomí při tomto záchvatu není narušeno.

- **Komplexní parciální záchvaty**

Záchvat postihuje větší oblast mozku a často se projevuje automatickými pohyby od jednoduchých (mrkání, mlaskání, atd.) až po složité (chůze, atd.). Vědomí bývá narušené a je zde častá porucha paměti.

- **Generalizovaný záchvat bez křečí**

Záchvat postihuje celý mozek a je častá náhlá a krátká porucha vědomí. Projevuje se strnulým pohledem a přerušением práce nebo jiné činnosti. Po odeznění se vědomí téměř okamžitě vrací do normálu a člověk ani nemusí vědět, že k něčemu došlo.

- **Generalizovaný záchvat s křečemi**

Při tomto záchvatu má osoba křeče a výpadek vědomí. Záchvat trvá několik minut a pak ještě několik minut až hodin odeznívá.

---

²⁷ CELOSTNIMEDICINA. *Epilepsie* [online]. [cit. 15-12-2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.celostnimedicina.cz/epilepsie.htm>>

○ Schizofrenie²⁸

Schizofrenie je duševní onemocnění projevující se porušeným vnímáním reality, poruchami myšlení, sociálním stažením, netečností a rozdvojením osobnosti. Hlavními příznaky nemoci jsou bludy, zhoršení pozornosti, ztráta sociálních dovedností, atd. Prvotní příznaky se objevují nejčastěji v pozdní adolescenci.

Existuje několik druhů schizofrenie, a to:

- Hebefrenní schizofrenie

Obvykle se projevuje v dospívání a mezi hlavní příznaky se řadí nevhodné a necitlivé chování vůči svému okolí, chorobná náladovost, progresivní dezorganizace myšlení a hlavně nelogická řeč. Okolí tyto symptomy často zprvu považuje za projevy pouhé adolescence. Rovněž časté jsou útržkovité a hypochondrické halucinace a bludy. Vzhledem k rychlému nástupu a rozvoji nemoci je zde většinou prognóza velmi špatná a osobnost nemocného je často silně poškozena, tzn. velmi rychle dochází k rozpadu osobnosti.

- Katatonní schizofrenie

Tento druh schizofrenie je poměrně vzácný. Hlavním příznakem je postižení celkové hybnosti, kdy postižený například zaujímá nezvyklé polohy, ve kterých je schopen zůstat bez hnutí velmi dlouhou dobu. Tuto fázi onemocnění rovněž provázejí halucinace. Dalšími příznaky jsou ztráta řeči a negativismus (popírání, odporování).

- Paranoidní schizofrenie

Je zřejmě nejznámějším a nejčastějším typem schizofrenního onemocnění. Postižený trpí bludy a pocity, že je neustále pronásledován. Je nesmírně vztahovačný a má tendenci zveličovat nepodstatné věci a považovat je za hrozbu. Převažují především sluchové halucinace.

- Simplexní schizofrenie

---

²⁸ CELOSTNIMEDICINA. *Schizofrenie* [online]. [cit. 15-12-2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.celostnimedicina.cz/schizofrenie.htm>>

Charakterizuje ji především postupné uzavírání se do sebe, desocializace, ztráta hygienických návyků, bezúčelné potulování se po okolí a degenerativní úpadek mysli. Tento podtyp má časté sebevražedné vyústění.

○ **Debilita**²⁹

Jedná se o lehkou mentální retardaci. Na rozvoj této retardace má velký vliv dědičnost a socio-kulturně nevýhodné prostředí. Rozvíjí se již od narození. Nejčastěji se diagnostikuje mezi 3. a 6. rokem života, kdy má dítě nejvýraznější problémy, jako omezenost logického myšlení, opožděnou motoriku a slabší myšlení. Vzdělávání těchto dětí většinou probíhá v praktických školách. Jedinci jsou poté v dospělosti často schopni užívat řeč v každodenním životě a jsou schopni o sebe pečovat (hygiena, oblékání, atd.). IQ těchto jedinců se pohybuje mezi 50 a 69.

○ **Alzheimerova choroba**³⁰

Je neurodegenerativní onemocnění mozku, při kterém dochází k postupné demenci nemocného. Příčina vzniku této choroby není dosud známa. Dochází při ní k ukládání patologických proteinů, které se ukládají jako vlákna, nebo v okolí nervových buněk. Tímto dochází k poškození a zániku nervových buněk a jejich spojů, přičemž výsledkem je demence.

Základní příznaky choroby jsou:

- úbytek paměti jak krátkodobé tak dlouhodobé
- obtížné hledání správných slov

---

²⁹ DOBROMYSL. *Debilita* [online]. [cit. 15-12-2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=623>>

³⁰ CELOSTNIMEDICINA. *Alzheimerova choroba* [online]. [cit. 8-1-2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.celostnimedicina.cz/alzheimerova-choroba.htm>>

- neschopnost řešit běžné problémy
- dezorientace
- změny osobnosti (zejména rozčilování se, úzkost, bojovnost, lhostejnost a špatný úsudek)
- poruchy řeči

Jak je uvedeno výše, nemoc vede k demenci, která má různá stádia. Běžně jsou tato stádia dělena na lehké, střední a těžké.

Lehké stádium demence – Vyznačuje se obtížným dorozumíváním, zapomínáním, zakládáním věcí, podezíravostí, vztahovačností, popíráním problémů a poruchou paměti. Dále dezorientací v čase, obtížným rozhodováním, ztrátou iniciativy, depresiemi, agresivitou a zejména změnou osobnosti (sobeckost a egocentričnost).

Střední stádium demence – Zde má nemocný zejména poruchy soudnosti, prohlubují se změny osobnosti, je neschopný vykonávat běžné věci, jako vaření, nakupování, vykonávání osobní hygieny, apod. Dále se zde již objevují halucinace.

Těžké stádium demence – Jedná se o nejzávažnější stádium. Nemocný má problémy s příjmem potravy, nerozpoznává blízké osoby, nechápe okolní dění a ztrácí schopnost souvislé řeči. Rovněž má problémy s chůzí a úplně ztrácí soběstačnost.

2.3.4 Psychologické kritérium

Z § 26 trestního zákoníku vyplývá, že kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo jej ovládat, není za tento čin trestně odpovědný. Psychologické kritérium je zde vymezeno nedostatkem rozpoznávací nebo ovládací schopnosti a je důležité k určení povahy a intenzity duševní

poruchy pachatele. K vyloučení trestní odpovědnosti přitom postačí vyloučení pouze jedné z uvedených schopností.³¹

Při posuzování nedostatku rozpoznávací a ovládací schopnosti je vždy nutné brát zřetel na povahu konkrétního trestného činu. Je nutné neposuzovat přičetnost pachatele jako takovou, ale vždy ve vztahu k určitému trestnému činu, aby bylo možné objektivně posoudit, zda pachatel protiprávnost svého jednání rozpoznal či nikoli.³²

2.3.4.1 Rozpoznávací schopnost

Rozpoznávací schopnost chápeme jako schopnost chápat a rozumět důsledkům svého jednání a jeho škodlivosti pro společnost, tedy jeho protiprávnosti. Tato schopnost může být snížena z několika důvodů, např. při duševní poruše a dále v důsledku intoxikace alkoholem nebo jinými návykovými látkami.³³

2.3.4.2 Ovládací schopnost

Ovládací schopnost chápeme jako schopnost ovládat své jednání. Tato schopnost může být snížena např. v případě, že osoba pachatele trpí duševní poruchou či se pachatel intoxikuje návykovou látkou. Rovněž může být tato schopnost snížena v mimořádné situaci, kdy se změní chování pachatele, tzv. afekt. Toto snížení nazýváme zmenšenou přičetností, kdy tato není dostatečným důvodem k plnému zániku trestní odpovědnosti.³⁴

---

³¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 9.

³² NOVOTNÝ, O. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část. 6. Vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 194

^{33, 34} ŠÁMAL, P., PÚRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*: C. H. Beck, 2004. s. 373.

2.3.4.3 Rozumová a mravní vyspělost mladistvých

Za mladistvou osobu dle § 2 písm. c) zákona o mladistvých označujeme osobu, která při spáchání provinění dovršila patnáctý rok věku a nepřekročila osmnáctý rok věku.³⁵

Tento zákon u mladistvých zavádí tzv. relativní přičetnost. Mladistvý se za nepřičetného považuje pouze při nedostatku rozpoznávací nebo ovládací schopnosti a dále za podmínky, že má tento nedostatek příčinu v duševní poruše. Pokud ale mladistvý netrpí žádnou duševní poruchou a přesto při páčání trestného činu není schopný rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo jej ovládat, považuje se za osobu rozumově či mravně nevypělou. Tuto rozumovou či mravní nevypělost označujeme jako relativní přičetnost.³⁶

Relativní přičetnost upravuje zákon o mladistvých v § 5 odst. 1, kde uvádí, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. Proto je nutné na mladistvou osobu pohlížet jinak, než na dospělého jedince, jelikož u mladistvého je možné postrádat rozpoznávací složku i v případě, že je jedinec duševně zdravý.³⁷

2.4 Zmenšená přičetnost

„Zmenšenou přičetností se rozumí takový stav, v němž byla v důsledku duševní poruchy podstatně snížena (oslabena) schopnost pachatele rozpoznat protiprávnost činu

---

³⁵ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2013. s. 247.

³⁶ JELÍNEK, Jiří, MELICHAROVÁ, Dita. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004, s. 14.

³⁷ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2013. s. 249.

nebo schopnost pachatele ovládat své jednání, anebo byly sníženy zároveň obě tyto schopnosti. ³⁸

Duševní porucha je zde vymezena stejně jako v rámci nepřičetnosti, tedy v § 123 trestního zákoníku. Zmenšená přičetnost odůvodňuje zvláštní postup orgánů činných v trestním řízení vůči pachateli a má význam zejména z pohledu rozhodování o trestu, popřípadě ochranných opatřeních. Skutečnost, že pachatel jednal v době spáchání trestného činu ve stavu zmenšené přičetnosti, není důvodem k vyloučení jeho trestní odpovědnosti, ale považuje se za okolnost, kterou se musí orgány činné v trestním řízení zabývat. ³⁹

V § 27 trestního zákoníku je stanoveno, že kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně přičetný. Je zde tedy nutné rozlišovat snížení a úplné vyloučení schopnosti rozpoznat protiprávnost svého činu či ovládat své jednání. V případě, že dojde k úplnému vyloučení některé z těchto schopností, jedná se o nepřičetnost ve smyslu § 26 trestního zákoníku. ⁴⁰

2.4.1 Vývoj právní úpravy

První zmínky o zmenšené přičetnosti lze nalézt v Hrdelním řádu Josefa I. Ačkoli tento řád z roku 1707 netrestal osoby, které byly plně zbavené rozumu, osoby, které byly rozumu zbavené jen částečně již trestal. Trestal je ovšem mírněji, než zdravé jedince. Rovněž Tereziánský trestní zákon trestal osoby se specifickými duševními stavy mírněji. Za tyto stavy se považovala např. hluchoněmost, oslabení smyslů, apod.

---

³⁸ ŠÁMAL, P., PÚRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*: C. H. Beck, 2004. s. 379.

³⁹ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 211.

⁴⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 9.

I další zákony, jako třeba Trestní zákoník z roku 1852, se při ukládání trestů zabývaly polehčujícími okolnostmi.⁴¹

Ze shora uvedeného je tedy zřejmé, že ačkoli staré právní úpravy neznaly pojem zmenšené přičetnosti, určitými duševními stavy se při stanovení trestu pro pachatele zabývaly a považovaly je za polehčující okolnosti.

2.5 Stav rozrušení způsobený porodem dle § 142 trestního zákoníku

Rozrušení způsobené porodem se považuje za určitý psychický stav matky, který vychází z fyziologických procesů způsobených porodem. Tento psychický stav má vliv na vůli a chování matky a ovlivňuje plné rozvinutí mateřského pudu. Proto při porodu, nebo bezprostředně po něm může v některých případech dojít k usmrcení novorozeného dítěte matkou, které je uvedeno v § 142 trestního zákoníku. Aby bylo možné toto jednání kvalifikovat dle uvedeného paragrafu, musí jednání matky vycházet z rozrušení, které je způsobeno pouze porodem a ne jinými příčinami. Toto rozrušení se objevuje při počátku porodu a trvá zpravidla několik hodin, výjimečně několik dnů. Jedná se o zcela individuální záležitost a je tedy velmi obtížné stanovit, kdy matka jednala stále v poporodním rozrušení a kdy ne. Toto individuální vymezení je zásadně na soudních znalcích z oboru porodnictví.⁴²

I když se rozrušení způsobené porodem nepovažuje přímo za okolnost vylučující trestní odpovědnost, úzce s touto problematikou souvisí. Zejména proto, že je nutné přibrat k věci soudního znalce, který zkoumá duševní stav matky v době spáchání činu.

Vražda novorozeného dítěte matkou dle § 142 trestního zákoníku je privilegovanou skutkovou podstatou trestného činu k trestnému činu vraždy dle § 140 trestního zákoníku. „*Úmyslné usmrcení novorozeného dítěte je mírněji trestné, pokud*

---

⁴¹ RÁLIŠ, Antonín. *Studie o přičetnosti*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě, 1931, s. 74.

⁴² ŠÁMAL, P., PŮRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*: C. H. Beck, 2004. s. 1498.

se ho dopustí matka při porodu nebo bezprostředně po něm v rozrušení způsobeném porodem. ⁴³

Z určitého pohledu na věc lze tedy tento specifický stav matky považovat za polehčující okolnost.

2.6 Právní úprava nepříčetnosti ve vybraných evropských zemích

Tato kapitola se věnuje řešení problematiky nepříčetnosti ve Spolkové republice Německo, Republice Rakousko a ve Švýcarské konfederaci.

2.6.1. Spolková republika Německo⁴⁴

V Trestním zákoně Spolkové republiky Německo ze dne 1. 8. 2013, v platném znění jsou okolnosti vylučující trestní odpovědnost stanoveny v § 19 Nezpůsobilost dítěte k vině, § 20 Nezpůsobilost k vině v důsledku duševní poruchy a dále v § 21 Snížená způsobilost k vině.

Dle § 19 jedná bez viny, kdo při spáchání činu nedovršil čtrnáctý rok svého věku. Německý zákonodárce zde tedy na rozdíl od českého stanovil trestní odpovědnost osoby již od 14 let věku.

V § 20 je uvedeno, že bez viny jedná osoba, která při spáchání činu pro duševní poruchu mající povahu nemoci, pro hluboké narušení vědomí nebo pro slabomyslnost anebo pro jinou těžkou duševní úchylku, není schopna rozpoznat protiprávnost činu nebo jednat podle tohoto rozpoznání.

V případě, že je schopnost pachatele rozpoznat protiprávnost činu nebo jednat podle tohoto rozpoznání z některého z důvodů uvedených v § 20 při spáchání činu

---

⁴³ ŠÁMAL, P., PÚRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*. C. H. Beck, 2004. s. 1498.

⁴⁴ SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Trestní zákon Spolkové republiky Německo ze dne 1. 8. 2013

podstatně snížena, může být trest zmírněn. Na tuto osobu se poté pohlíží tak, že její způsobilost k vině je dle § 21 snížena.

2.6.2. Republika Rakousko⁴⁵

Dle zákona č. 1974/60 Sb., trestní zákoník Rakouska, v platném znění (dále jen trestní zákoník Rakouska) § 11 Příčetnost, kdo v době činu pro duševní chorobu, pro duševní postižení, pro závažnou poruchu vědomí nebo pro jinou těžkou, některému z těchto stavů stejně rovnocennou duševní poruchu, je neschopen rozpoznat protiprávnost svého činu nebo podle tohoto rozpoznání jednat, jedná nezaviněně.

Otázka věku a trestní odpovědnosti je v trestním zákoníku Rakouska řešena pouze v § 74 Jiná výkladová ustanovení, kde jsou v odst. 1 stanoveny pojmy nezletilý jako osoba, která nedovršila 14 rok věku a dále neplnoletý jako osoba, která nedovršila 18 rok věku. Trestní odpovědností a tresty nezletilých a neplnoletých osob se poté zabývá rakouský zákon č. 1961/278 zákon o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění.

2.6.3. Švýcarská konfederace⁴⁶

Nepříčetnosti se Švýcarský trestní zákoník ze dne 21. prosince 1937, v platném znění věnuje v článku 19 Nezpůsobilost k vině a snížená způsobilost k vině. Zde je v odstavci 1 uvedeno, jestliže nebyl pachatel v době činu schopen rozpoznat protiprávnost svého činu nebo jednat podle tohoto rozpoznání, není trestně odpovědný. Dále je v odstavci 2 stanoveno, byl-li pachatel v době činu pouze částečně schopen rozpoznat protiprávnost svého činu nebo pouze částečně jednat podle tohoto

---

⁴⁵ REPUBLIKA RAKOUSKO. Zákon č. 1974/60 Sb., trestní zákoník Rakouska, v platném znění

⁴⁶ ŠVÝCARSKÁ KONFEDERACE. Švýcarský trestní zákoník ze dne 21. 12. 1937, v platném znění

rozpoznání, soud zmírní trest. Podmínkou je zde, jestliže se pachatel mohl vyhnout nezpůsobilosti k vině nebo snížené způsobilosti k vině a přitom předvídat v tomto stavu spáchaný čin, odstavce 1 a 2 se neužijí.

Dále je v článku 20 Pochybnosti o způsobilosti k vině stanoveno, že existuje-li vážný důvod k pochybnostem o způsobilosti pachatele k vině, nařídí vyšetřující úřad nebo soud znalecké posouzení znalcem.

3. Procesně právní aspekty

Tato část práce se věnuje některým aspektům trestního řízení se zaměřením zejména na znalce, znalecký posudek a znalecké zkoumání osob, které mají v trestním řízení různá postavení.

3.1 Postup OČTŘ při zjišťování nepřičetnosti v přípravném řízení

Přípravné řízení je jedním z důležitých stádií trestního řízení. V tomto stádiu orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ), zejména Policie České republiky, na základě zjištěných skutečností, které důvodně nasvědčují, že došlo ke spáchání určitého trestného činu, zahájí úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu. Toto „zahájení úkonů“ je časově souběžné se započatím přípravného řízení. V případě, že OČTŘ při provádění šetření ve věci zjistí skutečnosti, které je opravňují zahájit trestní stíhání určité osoby, zahájí tak dle § 160 trestního řádu.

Jestliže OČTŘ poté v rámci přípravného řízení nabyly názoru či podezření, že u osoby pachatele byla z určitého důvodu v době spáchání činu snížena rozpoznávací nebo ovládací schopnost, nebo u pachatele jedna z těchto schopností plně vymizela, přibere se po zahájení trestního stíhání k trestní věci soudní znalec. Nejčastěji je přibrán znalec z oboru psychiatrie, který se vyjadřuje k duševnímu stavu pachatele v době spáchání činu. Tento znalec může vyšetřit duševní stav pachatele i proti jeho vůli. Po vyšetření osoby je zpracován znalecký posudek, který je poté pro OČTŘ stěžejní pro následný postup ve věci.

3.2 Soudní znalec

Soudní znalec je osoba zapsaná v seznamu znalců vedeném na krajském soudu, která zpracovává znalecké posudky a vykonává jinou odbornou činnost především pro potřeby orgánů činných v trestním řízení. Dále znalec může zpracovávat posudky

pro správní řízení a různá právní jednání soukromých subjektů. Znalec provádí znaleckou činnost vždy v konkrétním oboru, odvětví a specializaci.⁴⁷

Pro znalecké zkoumání nepřičetnosti musí OČTŘ přizvat vždy znalce z oboru psychiatrie. Nepostačí psycholog.

3.2.1 Znalecký posudek z oboru psychiatrie

Psychiatrie je vědní obor, který zkoumá duševní stav osob, se zaměřením na stanovení jejich psychických poruch a to zejména pro soud.

V případě, že je vedeno trestní řízení, ve kterém figuruje osoba s určitou duševní poruchou, ať už jako obviněný či např. svědek, OČTŘ si v první řadě vyžádá odborné vyjádření. V případě, že posuzovaná otázka je natolik vědomostně náročná a obtížná, že nepostačí odborné vyjádření, je přibrán soudní znalec, aby byl zpracován znalecký posudek z oboru psychiatrie. V trestním řádu jsou stanoveny dva případy, kdy je přibrání znalce pro OČTŘ obligatorní, a to jestliže jde o provedené pitvy mrtvol a v případě, že se jedná o vyšetření duševního stavu. V případě zkoumání duševního stavu se v posudku znalec zabývá otázkami kladenými ze strany OČTŘ. Nejčastěji jsou to otázky, zda osoba trpí duševní poruchou, zda jí trpěla v době spáchání trestného činu, zda je osoba schopna chápat smysl trestního řízení, zda je nebezpečná pro sebe či společnost apod. Podle postavení osoby v trestním řízení se tyto otázky mění.^{48, 49}

Tento posudek obsahuje stěžejní informace pro OČTŘ, podle kterých je stanoven další postup v trestním řízení.

---

⁴⁷ KATALOG ZNALCŮ. *O znalecké činnosti* [online]. [cit. 12-2-2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.katalogznalcu.cz/o-znalecke-cinnosti>>

⁴⁸ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo procesní. I. vydání*. Praha: Leges, 2010, s. 396-397

⁴⁹ Švarc, J.. *Znalecké posuzování duševního stavu v trestním řízení*. Zdravotnictví a právo. 2011, č. 1, s. 18 – 19.

3.2.1.1 Posuzování duševního stavu obviněného

„Je-li třeba vyšetřit duševní stav obviněného, přibere se k tomuto vždy soudní znalec z oboru psychiatrie.“⁵⁰

V odst. 2 je uvedeno, že nelze-li duševní stav vyšetřit jinak, může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit, aby obviněný byl pozorován ve zdravotnickém ústavu, nebo je-li ve vazbě, též ve zvláštním oddělení nápravného zařízení.⁵¹

Důvod proč nelze duševní stav vyšetřit jinak, může nastat ve chvíli, kdy obviněný se znalcem nespolupracuje a dále, když znalec potřebuje obviněného pozorovat v ústavu pro podrobnější diagnostiku. Dle § 117 trestního řádu nemá pozorování ve zdravotnickém ústavu trvat déle než 2 měsíce. Do té doby je třeba podat posudek. V případě odůvodněné žádosti znalců je možné tuto lhůtu prodloužit o nanejvýš 1 měsíc.⁵²

Dále je v odst. 3 uvedeno, že shledá-li znalec u obviněného příznaky nasvědčující jeho nepřičetnosti nebo zmenšené přičetnosti, vysloví se zároveň o tom, zda je jeho pobyt na svobodě nebezpečný.⁵³

Samotné znalecké vyšetření se skládá z údajů rodinné a osobní anamnézy. V rodinné anamnéze se zjišťuje, zda má obviněný dědičné a sociální faktory, které by mohly ovlivnit vývoj osobnosti a chorobné dispozice obviněného. V osobní anamnéze se znalec zaměřuje na celý život obviněného, tedy na dětství, dospívání, zaměstnání, pohlavní život, manželství, choroby, trestnou činnost a další důležité životní mezníky.

---

⁵⁰ ČESKO. Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. Praha, 2012, s. 275

⁵¹ ČESKO. Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. Praha, 2012, s. 275.

⁵² ČESKO. Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. Praha, 2012, s. 276.

⁵³ ČESKO. Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. Praha, 2012, s. 275.

Znalecký posudek se poté skládá z úvodu, výpisu ze spisu, vlastního vyšetření a závěru s odpověďmi na otázky žadatele posudku.

Nejčastěji znalec odpovídá na následující otázky:

- Zda obviněný trpěl (trpí) duševní poruchou.
- Zda je obviněný schopen chápat smysl trestního stíhání.
- Zda a do jaké míry duševní porucha ovlivnila jeho schopnost rozpoznat protiprávnost inkriminovaného jednání nebo schopnost ovládat toto jednání.
- Zda je jeho pobyt na svobodě nebezpečný.
- Zda znalec navrhuje uložení ochranného léčení, a jakého, popř. další skutečnosti, které vyplynou ze znaleckého zkoumání a mohou být významné.⁵⁴

3.2.1.2 Posuzování duševního stavu svědka

Znalecké posouzení duševního stavu je možné vyžádat i u svědka, a to dle § 118 trestního řádu. Jestliže jsou závažné pochybnosti, zda není u svědka, jehož výpověď je pro rozhodnutí zvláště důležitá, podstatně snížena schopnost správně vnímat nebo vypovídat, je možno vyšetřit znalecky i duševní stav svědka. Pozorování duševního stavu svědka v ústavu není přípustné, vyšetření lze vést pouze ambulantně.⁵⁵

Nejčastější otázky, na které zde znalec odpovídá, jsou:

- Zda je u svědka přítomna duševní porucha ovlivňující jeho schopnost správně vnímat a reprodukovat prožité události.
- Jaká je jeho osobnostní struktura, intelekt, psychický stav, atd.

---

⁵⁴ Švarc, J. *Znalecké posuzování duševního stavu v trestním řízení*. Zdravotnictví a právo. 2011, č. 1, s. 18 – 19.

⁵⁵ ČESKO. Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. Praha, 2012, s. 276.

- Zda má sklony či motivaci ke zkreslování skutečnosti.
- Posouzení kritérií specifické věrohodnosti svědka, popř. další skutečnosti dle uvážení znalce.

3.2.1.3 Posuzování duševního stavu mladistvého

Hlavní rozdíl mezi vyšetřením duševního stavu dospělé osoby a mladistvého je nutnost příbrání min. 2 znalců. Tito znalci jsou z oborů zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii, a dále z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie, se specializací na dětskou psychologii. Některé z duševních poruch se naplno projevují až v pokročilejším věku, je tedy pro znalce velmi obtížné tyto odhalit.⁵⁶

Vyšetření by nemělo trvat déle než 1 měsíc, kdy může být lhůta opět na odůvodněnou žádost znalce prodloužena o 1 měsíc.

3.3 Rauschdelikt

Jestliže se pachatel úmyslným, či nedbalostním požitím návykové látky přivede do stavu, ve kterém není schopen řádně rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo jej ovládat, jedná v tzv. nepřičetnosti. Tento druh zaviněné nepřičetnosti označujeme dle německého trestního práva jako rauschdelikt a pachatel v tomto případě nespáchá trestný čin ale tzv. kvazidelikt.⁵⁷

V trestním zákoníku je toto jednání upraveno jako trestní čin Opilství dle § 360 odst. 1. Zde je stanoveno, kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak

---

⁵⁶ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2013. s. 274.

⁵⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, VANDUCHOVÁ, Marie. *Nepřičetný pachatel (aktuální praktické i teoretické problémy trestního práva a trestního řízení v ČR v souvislosti s posuzováním nepřičetnosti – srovnávací studie)*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1995. s 39

trestného, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let. Dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.⁵⁸

3.4 Actio libera in causa⁵⁹

V případě, že se pachatel přivede do stavu zaviněné nepřičetnosti užitím návykové látky s úmyslem spáchat určitý trestný čin, označujeme toto jako actio libera in causa dolosa. V tomto případě se k jeho nepřičetnosti nepřihlíží a pachatel je plně trestně odpovědný.

Spáchal-li trestný čin z nedbalosti, která spočívá v přivedení se do stavu nepřičetnosti, označujeme toto jednání jako actio libera in causa culposa. Jedná se např. o trestný čin Ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 trestního zákoníku. Toto jednání je upraveno v § 360 odst. 2 trestního zákoníku.

3.5 Postihy za činy spáchané v nepřičetnosti

Zákonodárce stanovil různé druhy postihů, které jsou vždy založené na určitých okolnostech jednání pachatele. Každý postih má své výhody i nevýhody a je pouze na úvaze soudu, který z nich si vybere.

3.5.1 Beztrestnost pachatele

Při nezaviněné nepřičetnosti, kde není možné prokázat spojitost mezi přivedením se do stavu nepřičetnosti a spácháním trestného činu, není pachatel trestně odpovědný. Jedná se zejména o nepřičetnost způsobenou určitou duševní poruchou.

---

⁵⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 155.

⁵⁹ TERYNGEL, Jiří. Návrat k „Rauschdeliktu“. (K novelizovanému § 201a trestního zákona). *Justičná revue*, 1992, č. 3, s. 30

V případě, že soudní znalec z oboru psychiatrie při vyšetření osoby stanoví, že je nebezpečná sobě, či svému okolí, může soud uložit ochranné léčení.

3.5.2 Trestní odpovědnost pachatele

V případě, že se pachatel do stavu nepřičetnosti přivede sám, byť z nedbalosti, bude za tento čin dle § 360 odst. 1 trestního zákoníku potrestán odnětím svobody na 3 léta až 10 let. V případě, že se dopustí trestného činu, na který zákon stanoví mírnější trest, bude potrestán tímto trestem mírnějším. V tomto případě se do stavu nepřičetnosti může pachatel přivést pouze užitím alkoholu, či jiné návykové látky, a to bez úmyslu spáchat trestný čin.⁶⁰

Jestliže se ale pachatel do stavu nepřičetnosti přivede sám, za účelem spáchat trestný čin, či spáchá trestný čin z nedbalosti, která spočívá v přivedení se do stavu nepřičetnosti, je plně trestně odpovědný. V tomto případě se užije trestní sazby za čin, který spáchal.⁶¹

Při zmenšené přičetnosti, do které se pachatel nepřivedl sám užitím návykové látky, soud při stanovení trestu na tuto okolnost přihlíží. V tomto konkrétním případě může soud za užití ochranného léčení snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby a to za podmínky, že vzhledem ke zdravotnímu stavu pachatele je možné lépe dosáhnout nápravy pachatele. Tento postup je upraven v § 40 trestního zákoníku.⁶²

---

⁶⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 155.

⁶¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 155.

⁶² ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 15.

3.5.2.1 Tresty⁶³

Účely ukládání trestů jsou ochrana společnosti před pachateli, zabránění pachatelům v páchání dalších trestných činů a dále potrestání pachatele a jeho nápravě. Trestní zákoník zná 12 druhů trestů. Tyto jsou uvedeny v § 52 trestního zákoníku a jedná se o odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti a vyhoštění.

Soud při stanovení druhu trestu vždy přihlíží k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním a majetkovým poměrům pachatele, k dosavadnímu způsobu života pachatele a k jeho možnosti nápravy. Je možné ukládat více trestů vedle sebe až na některé výjimky, jako například uložení domácího vězení vedle odnětí svobody a obecně prospěšných prací, peněžitý trest vedle propadnutí majetku, obecně prospěšné práce vedle odnětí svobody a zákaz pobytu vedle vyhoštění.

3.5.2.2 Ochranná opatření

Ochranné opatření je vedle trestů rovněž trestněprávní sankce. Hlavními rozdíly mezi tresty a ochrannými opatřeními jsou zejména nezohledňování závažnosti spáchaného trestného činu a možnost uložení ochranného opatření i mladistvému.⁶⁴

Mezi ochranná opatření patří ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova.⁶⁵

Ochranné léčení - Lze jej uložit v případě uvedeném v § 40 odst. 2 trestního zákoníku a v § 47 odst. 1 trestního řádu. Dále za podmínky, že pobyt pachatele na svobodě

---

⁶³ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 21-35.

^{64, 65} ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 42.

je vzhledem k jeho nepřičetnosti nebezpečný a v případě, že pachatel spáchal trestný čin pod vlivem návykové látky, kterou užívá. Při tomto se ochranné léčení neuloží, jestliže je vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout. Ochranné opatření lze uložit za podmínky, že je přiměřené povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a rovněž nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí. Ochranná opatření lze ukládat samostatně, vedle trestu a rovněž více ochranných opatření vedle sebe, výjimkou je uložení ochranného léčení společně se zabezpečovací detencí.⁶⁶

Zabezpečovací detence - Lze ji uložit jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. Dále se ukládá v případě uvedeném v § 47 odst. c) trestního řádu.⁶⁷

Zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty - Jestliže nebyl pachateli uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, může soud uložit, že se taková věc nebo jiná majetková hodnota zabere. Toto lze v případě, že:

- věc náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit pro např. nepřičetnost, nízký věk
- věc náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil
- věc ohrožuje bezpečnost osob nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu

Dále lze zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty uložit, jestliže je věc, byť nikoli bezprostředním, výnosem z trestné činnosti.⁶⁸

---

⁶⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 43.

⁶⁷ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 44.

⁶⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2012. s. 45.

Ochranná výchova – Ochrannou výchovu lze ukládat pouze mladistvým pachatelům, tedy těm, kteří v době spáchání provinění dovršili patnáctý rok věku, ale nepřekročili osmnáctý rok věku. Jedná se o druh ochranného opatření, které může soud pro mládež uložit pokud:

- o výchovu mladistvé osoby není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jej vlastní rodině nebo v rodině ve které žije
- výchova mladistvého byla zanedbána
- prostředí, v němž mladistvá osoba žije, neposkytuje záruku jeho náležitě výchovy a nepostačí uložení některého z výchovných opatření

Ochranná výchova trvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle ale do dovršení osmnáctého roku věku mladistvé osoby. Jestliže to vyžaduje zájem mladistvého, může soud pro mládež ochrannou výchovu prodloužit až do dovršení devatenáctého roku věku.⁶⁹

---

⁶⁹ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. 2013. s. 257.

4 Případové analýzy

4.1 Čin spáchaný mladistvou osobou

Dne 25. 4. 2011 v odpoledních hodinách prováděla hlídka PČR OO Blovice hlídkovou činnost, přičemž hlídka v obci Blovice spatřila rychle se pohybující vozidlo zn. Škoda, které jelo ulicí Husova směrem k ulici Hradištská. Hlídka se rozhodla řidiče a vozidlo zkontrolovat a posléze jej v ul. Hradištská dojela a zapnula výstražné zařízení s modrým světlem a nápisem „STOP POLICIE“. Vozidlo na tuto výzvu zastavilo, kdy hlídka přistoupila ke kontrole řidiče a vozidla. Řidič na výzvu k předložení dokladů potřebných k řízení a provozu vozidla hlídce uvedl, že ještě nevlastní řidičské oprávnění, přičemž se jel pouze projet. Hlídce následně předložil pouze občanský průkaz. Z gestikulace řidiče hlídka pojala podezření, že je osoba pod vlivem alkoholu. Vzhledem k tomu jeden z členů hlídky vyzval řidiče k dechové zkoušce, se kterou řidič souhlasil a v 12:44 hod. mu byla přístrojem Dräger Alcotest naměřena hodnota 3,07 promile alkoholu v dechu a následně v 12:58 hod. 3,09 promile alkoholu v dechu. Při lustraci osoby bylo dále zjištěno, že se jedná o mladistvého P. Beránka, který nevlastní žádné řidičské oprávnění. Rovněž bylo zjištěno, že majitelem vozidla je bratr mladistvého. P. Beránek se hlídce na místě k věci odmítl jakkoli vyjádřit.

Hlídka jmenovaného na místě vyzvala, aby se s hlídkou dobrovolně přesunul na služebnu PČR. Mladík s tímto souhlasil. Na služebně bylo ve věci provedeno šetření, které vedlo ke zjištění, že se vozidla jmenovaný zmocnil bez souhlasu majitele. Dále bylo zjištěno, že jmenovaný pravděpodobně v obci Blovice při své jízdě vozidlem vyvrátil betonový sloupek, poškodil zaparkované vozidlo zn. Citroen a poškodil zed' domu.

Na místo se následně dostavila hlídka PČR SDN, která provedla dokumentaci uvedených nehod.

Následně byly se jmenovaným provedeny opětovně dechové zkoušky, kdy v 15:12 hod. byla jmenovanému naměřena hodnota 2,89 promile alkoholu v dechu a v 15:17 hod. 2,83 promile alkoholu v dechu.

Vzhledem k těmto skutečnostem hlídka PČR OO Blovice zahájila úkony trestního řízení pro přečin Ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 odst. 1, 2 trestního zákoníku a dále pro přečin Neoprávněné užívání cizí věci dle § 207 odst. 1 trestního zákoníku. Dále k věci provedla další šetření, zejména výslech bratra mladistvého a výslech svědků jízdy mladistvého.

V následujících dnech byl se jmenovaným P. Beránkem sepsán Protokol o výslechu mladistvého, ve kterém mimo jiné uvedl, že 25. 4. 2011 byl s kamarády koledovat a při tomto konzumovali alkoholické nápoje. Následně chtěl přeparkovat vozidlo, kterým se při koledě přepravovali, kdy se mu podařilo vozidlo náhradními klíči nastartovat a z místa odjet. Při tomto naboural zaparkovaný automobil, betonový patník a dále zeď domu. Po celou dobu byl dle svých slov velmi opilý.

Výslechem bratra P. Beránka bylo zjištěno, že tento mu souhlas se zapůjčením vozidla nedal. O řízení svého bratra nevěděl. Dále uvedl, že souhlas s trestním stíháním svého bratra pro neoprávněné užívání jeho vozidla nedá.

Po provedeném šetření ve věci a zajištění veškerých potřebných podkladů bylo dne 31. 5. 2011 zahájeno policejním orgánem PČR SKPV ÚO Plzeň-jih trestní stíhání mladistvého P. Beránka, jako obviněného z přečinu Ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 247 odst. 1, 2 trestního zákoníku.

Následně byl dne 2. 8. 2011 k trestní věci přibrán k podání znaleckého posudku z oboru psychiatrie soudní znalec. Tento byl dotazován na následující otázky:

- Zda obviněný v době spáchání činu trpěl duševní chorobou nebo poruchou, případně jakou a v jakém rozsahu.
- Zda obviněný v době spáchání v době činu mohl rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat, v případě, že nikoliv, z jakého důvodu. Při ovlivnění alkoholem se vyjádřit, zda nešlo o tzv. patickou opilost.
- Zda schopnost rozpoznávací, či ovládací nebyly zmenšeny, případně z jakého důvodu a do jaké míry.

- Zda v případě zjištění choroby nebo poruchy je pobyt obviněného na svobodě nebezpečný a vyžaduje ochranné léčení, případně zda jsou zde dány alespoň podmínky pro ochranné léčení protialkoholní.
- Zda obviněný je v současné době schopen chápat smysl trestního řízení.
- Vlastní závěry a zjištění znalce podstatná pro posouzení osoby obviněného a věci.

Znaleckým vyšetřením byly zjištěny zejména následující skutečnosti:

- nebyla stanovena přítomnost duševního onemocnění či jiného chorobného duševního stavu při jednání obviněného
- schopnost ovládat své jednání byla intoxikací alkoholem zaniklá, přičemž schopnost rozpoznávací byla podstatně snížena (blíže úrovni vymizení této schopnosti)
- do stavu alkoholového ovlivnění se jmenovaný přivedl sám a dobrovolně
- úroveň opilosti v předmětné době byla u obviněného těžkého stupně
- pobyt obviněného na svobodě není z psychiatrického hlediska pro společnost nebezpečný
- indikace k podání návrhu na ochranné opatření nezjištěna
- obviněný je schopen chápat smysl trestního řízení a je schopen plnohodnotné účasti na něm.

4.2 Čin spáchaný nepříčetným pachatelem

Dne 15.6.2014 v 23:45 hod. bylo na služebnu PČR OO Blovice telefonicky oznámeno, že před prodejnou potravin v obci Letiny sedí neznámý muž, který je pravděpodobně pod vlivem alkoholu. Dále bylo sděleno, je možné, že se muž do prodejny vloupal.

Na místo se ihned dostavila hlídka PČR, která spatřila neznámého muže sedícího a spícího na lavičce před prodejnou potravin. Rovněž si hlídka všimla, že má muž vedle sebe odloženou lahev šumivého vína a že je poškozena výloha prodejny. Hlídka muže ihned vyzvala, aby zvedl ruce a s hlídkou spolupracoval. Tento však nijak nereagoval. Hlídka proto k muži přistoupila, kdy byl z muže silně cítit zápach alkoholu a muž spal. Protože muž nereagoval na žádné podněty, byla na místo vyžádána sanitka ZZSPk, kdy lékař muži poskytl nitrožilně podpůrné léky na odbourávání alkoholu z těla. Rovněž muži odebral vzorek biologického materiálu – krve ke zjištění množství alkoholu v dechu. Po chvíli se muž vzbudil, kdy ovšem nedokázal srozumitelně mluvit, ani se koordinovaně pohybovat. Dle dokladu (doklad pojištěnce VZP), který měl muž u sebe, byl tento ztotožněn jako Jaromír K., kdy tento měl pocházet z vedlejší obce Dražkov.

Protože hlídka na místě pojala důvodné podezření, že se muž do prodejny vloupal a odcizil z této alkohol, byl muž dle § 76 odst. 1 trestního zákoníku zadržen, kdy byl následně eskortován na protialkoholní záchytnou stanici k vystřízlivění.

Tímto byly ve věci zahájeny úkony trestního řízení dle § 158/3 tr. řádu a to pro spáchání přečinu Krádež dle § 205 odst. 1, písm. b) trestního zákoníku. Ohledáním místa činu byly zjištěny a zajištěny daktyloskopické a trasologické stopy.

V ranních hodinách dne 16.6.2014 si hlídka PČR pro muže na protialkoholní záchytnou stanici přijela, kdy ale vzhledem k jeho stále silně podnapilému stavu nebylo možno s tímto sepsat záznam o podaném vysvětlení dle § 158/6 tr. řádu. Proto byl tento propuštěn na svobodu.

Následnou důkladnou lustrací osoby bylo zjištěno, že je osoba omezena k právním úkonům. Proto bylo provedeno šetření na trvalé adrese jmenovaného, kde bylo hovořeno s rodiči. Tito hlídce PČR sdělili, že je jejich syn nesvéprávný, kdy trpí těžkou mentální retardací.

Na základě těchto skutečností byl spisový materiál předán službě kriminální policie a vyšetřování Územního odboru Plzeň-venkov k dalšímu šetření ve věci a zpracování procesních úkonů, zejména znaleckého posudku. Tento bylo nutné zpracovat vzhledem

k duševnímu stavu prověřovaného muže a vzhledem k tomu, že rozbořením krve bylo jmenovanému naměřeno 3,62 promile alkoholu v krvi.

Po provedeném šetření ve věci a zajištění veškerých potřebných podkladů, zejména porovnání zajištěných stop na místě činu, které se shodovali s kontrolními otisky Jaromíra K., bylo dne 4.7.2014 zahájeno policejním orgánem PČR SKPV ÚO Plzeň-venkov trestní stíhání shora jmenovaného, jako obviněného z přečinu Krádež podle § 205 odst. 1, písm. b) trestního zákoníku.

Následně byl dne 16.7.2014 k trestní věci přibrán k podání znaleckého posudku z oboru psychiatrie soudní znalec. Tento byl dotazován na následující otázky:

- Zda obviněný v době spáchání činu trpěl duševní chorobou nebo poruchou, případně jakou a v jakém rozsahu.
- Zda obviněný v době spáchání činu mohl rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat, v případě, že nikoliv, z jakého důvodu. Při ovlivnění alkoholem se vyjádřit, zda nešlo o tzv. patickou opilost.
- Zda schopnosti rozpoznávací, či ovládací nebyly sníženy, případně z jakého důvodu a do jaké míry.
- Zda v případě zjištění choroby nebo poruchy je pobyt obviněného na svobodě nebezpečný a vyžaduje ochranné opatření, případně zda jsou zde dány alespoň podmínky pro ochranné léčení protialkoholní.
- Zda obviněný je v současné době schopen chápat smysl trestního řízení.
- Vlastní závěry a zjištění znalce podstatná pro posouzení osoby obviněného a věci.

Znaleckým vyšetřením bylo zjištěno, následující:

- byla stanovena přítomnost duševního onemocnění při jednání obviněného a to těžká mentální retardace.
- schopnost rozpoznávací byla mentální retardací plně zaniklá, přičemž schopnost ovládací byla podstatně snížena

- schopnosti ovládací a rozpoznávací byly intoxikací alkoholem plně zaniklé
- do stavu alkoholového ovlivnění se jmenovaný přivedl sám a dobrovolně
- úroveň opilosti v předmětné době byla u obviněného těžkého stupně
- z pohledu duševní poruchy není pobyt obviněného na svobodě s psychiatrického hlediska pro společnost nebezpečný, avšak z pohledu možné intoxikace alkoholem může být obviněný nebezpečný sám sobě
- indikace k podání návrhu na ochranné opatření zjištěna – ochranné léčení protialkoholní
- obviněný není vzhledem ke své duševní poruše schopen chápat smysl trestního řízení a není schopen plnohodnotné účasti na něm

Tyto případové analýzy jsou založeny na reálných kauzách, kdy jsou částečně upraveny a plně anonymizovány.

5 Řízený rozhovor

Dne 15. 3. 2015 byl zpracován řízený rozhovor s MUDr. V. Holečkem, psychiatrem se zkušenostmi s duševně nemocnými pachateli trestné činnosti. Při rozhovoru bylo kladeno několik otázek týkajících se problematiky nepřičetnosti.

Otázka č. 1. Jaké obecné symptomy by měl pachatel vykazovat, aby policejní orgán důvodně předpokládal, že trpí duševní poruchou?

Odpověď: Toto nelze jednoznačně zodpovědět. Každá duševní porucha má specifické projevy a dle těchto lze odchytku od normálu poznat. Například u osoby trpící schizofrenií by mělo být patrné agresivnější chování a osoba může trpět bludy. Osoba trpící určitou mentální retardací bude naopak zpomalená a nebude schopna řádně komunikovat apod. Obecně by při rozhovoru duševně nemocná osoba neměla být schopna řádně odpovídat na základní otázky a její chování a reakce by měly být odlišné od zdravého jedince.

Otázka č. 2 Jak by se s duševně narušeným člověkem mělo ze strany policejního orgánu zacházet při prvotním šetření trestného činu?

Odpověď: U narušených osob by se měl policista při prvotním kontaktu snažit odvést pozornost od problému, např. rozhovor převést na jiné téma. Důležitá je neustálá komunikace. Bludy a podobné projevy by se neměly v žádném případě podporovat, ale vyvracet. Chovat se k osobě slušně a klidně, aby nedošlo k vyeskalování agresivity. Je velmi důležité být při jednání opatrný a obezřetný, jelikož např. u osoby trpící schizofrenií nebo u mráкотných stavů epileptika není nikdy možné dopředu určit, zda nedojde k napadení, nebo jinému vyústění agresivity.

Otázka č. 3 Jak formulované otázky by měly být v žádosti o znalecký posudek u duševně nemocného pachatele?

Odpověď: Obecně by otázky měly odpovídat znaleckému zkoumání. Tedy zjištění IQ, stanovení celkové orientace posuzované osoby a dále zaměření dle potřeby trestního řízení. Rovněž by měl znalec vždy stanovit, zda je osoba nebezpečná pro sebe či společnost a zda navrhuje její léčbu.

Otázka č. 4 Jaká je efektivita léčby ústavní a ambulantní? Jaké jsou hlavní rozdíly?

Odpověď: Léčbu, ať už ambulantní či ústavní nařizuje soudce na návrh znalce. Znalec ve svém posudku vždy uvádí, zda je osoba nebezpečná pro sebe nebo společnost a případně jakou navrhuje léčbu. Hlavním rozdílem mezi ambulantní a ústavní léčbou je možnost práce s nemocným. U ústavní léčby je osoba umístěna v ústavu a musí tedy s lékařem spolupracovat. Naopak ambulantní léčba je dobrovolná. Osoba se k lékaři pouze dostaví k vyšetření a v případě, že nechce spolupracovat, je obtížné ji donutit.

Z uvedeného tedy vyplývá, že efektivnější je léčba ústavní. Ale v případech, kdy osoba spolupracovat chce, je pro ni ambulantní léčba jistě vhodnější, jelikož je v domácím prostředí.

Otázka č. 5 Setkal jste se ve své praxi s pachatelem, který svoji duševní poruchu předstíral a případně jak často?

Odpověď: Ano setkal, často u pachatelů, kteří se chtějí nějakým způsobem vyhnout trestu.

Otázka č. 6 Jak je obtížné ze strany znalce z oboru psychiatrie tyto osoby odhalit a je to vůbec možné?

Odpověď: V minulosti, když nebyl internet a jiné vymoženosti, se pachatelé také pokoušeli nemoci předstírat. Toto bylo ale ve většině případů snadno rozpoznatelné,

jelikož běžný člověk neví, jak se nemocná osoba chová a jak komunikuje. V dnešní době je bohužel možné si chování duševně nemocných osob snadno nastudovat a předstírání těchto pachatelů je tudíž mnohem věrohodnější. Jestliže si pachatel opravdu důkladně nastuduje chování nemocného člověka, je dle mého názoru velmi obtížné toto rozpoznat a vyvrátit. Lékař sice může mít pochybnosti, že osoba určitou duševní nemoc předstírá, ale aby do znaleckého posudku toto uvedl, musel by si být naprosto jistý. V těchto případech si myslím, že by měl být ke znaleckému zkoumání přibrán i znalec z oboru psychologie, aby osobu rovněž vyšetřil.

Otázka č. 7 Jak obecně probíhá znalecké zkoumání pachatele, který se při páčení trestné činnosti přivedl do nepřičetného stavu požitím návykové látky? (zejména alkoholu)

Odpověď: Takové zkoumání je vždy problematické. Znalec osobu vyšetřuje již v normálním stavu a ne v době, kdy byla ovlivněna. Stěžejním bodem zkoumání je tedy rozbor krve. U alkoholu je například stupnice, dle které je možné určit, jak na tom osoba při ovlivnění alkoholem fyzicky i psychicky byla. Ale toto je pouze orientační, jelikož na alkohol reaguje každý jinak. Já osobně jsem se setkal s ženou, která měla přes 5 promile alkoholu v krvi a byla schopna řídit vozidlo. Přitom by se mělo jednat již o smrtelnou otravu alkoholem. Je tedy obtížné, ne-li nemožné s jistotou stanovit, zda osoba byla v patické opilosti či své okolí vnímala apod.

Otázka č. 7 Jak časté je předstírání ovlivnění alkoholem u pachatelů trestné činnosti?

Odpověď: Toto nelze určit, jelikož se předstírání obtížně prokazuje. Znalec by musel být na místě spáchání činu a musel by provést vyšetření ihned, aby mohl s jistotou stanovit úroveň opilosti. Obzvláště, aby mohl stanovit patickou opilost. Zpětné vyšetření již není natolik průkazné a nelze tedy určit množství předstíraných opilostí.

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zhodnotit stávající právní úpravu spjatou s trestněprávním pojmem nepřičetnost, jeho porovnání se zahraničními právními úpravami a navrhnouti změn a úprav v příslušných právních normách. Vedlejším cílem bylo zjištění, zda pachatelé trestné činnosti předstírají duševní poruchu, či se uvádějí do stavu ovlivnění návykovou látkou s úmyslem následně spáchat trestný čin a do jaké míry je to pro orgány činné v trestním řízení s pomocí znalců možné odhalit.

V teoretické části práce bylo zanalyzováno několik právních norem a literárních zdrojů. Účelem bylo vyzdvihnouti klíčových právních institutů vztahujících se k nepřičetnosti, aby čtenář práce získal alespoň základní povědomí o této problematice. Ač trestní zákoník zahrnuje problematiku nepřičetnosti pouze v několika málo paragrafech, jedná se o problematiku velmi obsáhlou. Nebylo tedy možné do práce uvést veškeré aspekty nepřičetnosti, neboť toto nebylo ani cílem práce.

I v trestních předpisech zemí, které jsem vybral ke komparaci, je zakotvena problematika nepřičetnosti. Je ale pojata rozdílně, kdy český trestní zákoník definuje problematiku negativně. Tedy jako stav, kdy zjišťujeme, za jakých okolností je pachatel trestně neodpovědný. Německý, Rakouský i Švýcarský zákon pojal toto vymezení pozitivně, tedy jako přičetnost či způsobilost k vině. Proto stanovuje, za jakých okolností je pachatel trestně odpovědný. Toto je nejzásadnějším rozdílem. Dalším rozdílem je stanovení věkové hranice trestní odpovědnosti, kdy v České republice je tato hranice stanovena na 15 let, přičemž ve shora uvedených zemích je stanovena na 14 let.

V praktické části práce byly uvedeny kazuistiky případů z reálných kauz a dále byl zpracován řízený rozhovor s lékařem – psychiatrem. Do kazuistik byly vybrány případy, kdy jeden z pachatelů byl při páchání trestné činnosti ovlivněn návykovou látkou a druhý byl duševně nemocný. Při analýze těchto případů bylo zjištěno, že zjištění duševní nemoci u pachatele je na místě činu pro zasahující policisty často velmi problematické a to i z důvodu výjimečnosti těchto případů. Je tedy obtížné stanovit postup při jednání s takto nemocnými pachateli. Pokud se jedná o osobu

pod vlivem návykové látky, je jednání s ní zřejmé, kdy s tímto má téměř každý policista nějaké zkušenosti. Následné znalecké zkoumání těchto pachatelů je bezesporu zásadní, kdy je ale otázkou, zda je jeden znalec schopen toto zkoumání provést s jednoznačným závěrem a zda je schopen odhalit případné předstírání ze strany pachatelů.

Ze závěrečného řízeného rozhovoru s MUDr. Holečkem vyplynulo, že předstírání duševní nemoci u pachatelů trestných činů je relativně časté. Rovněž je pro znalce v některých případech velmi náročné (zejména pokud se pachatel na svoji roli nemocného dobře připraví) toto předstírání zjistit a poté jej prokázat. I v případě, že znalec nabyde pochybnosti o duševním stavu pachatele, je pouze na něm, zda je o simulování pachatele jednoznačně přesvědčen a zda je ochoten toto uvést do znaleckého posudku. V případě, že by se znalec spletl, může dojít k odsouzení duševně nemocné osoby, která je pro svůj zdravotní stav trestně neodpovědná a to je v dnešní společnosti nepřijatelné. Pokud by byl pachatel v době spáchání činu pod vlivem alkoholu, je znalecké zkoumání ještě náročnější. Nelze totiž provést vyšetření s ovlivněným pachatelem na místě činu, ale provádí se až v rámci trestního řízení, kdy je pachatel již mnohdy bez příznaků v normalizovaném stavu. Znalecký posudek proto z velké části vychází z rozboru krve. Zde podle množství alkoholu či jiné látky v krvi znalec stanovuje, v jaké míře byly rozpoznávací a ovládací schopnosti pachatele omezeny. Každý člověk ale reaguje na různé množství alkoholu jinak, proto je výsledek tohoto zkoumání pouze orientační. Není tedy reálně možné určit, zda pachatel opilost předstírá či nikoliv a zda se nepřivedl do stavu opilosti s úmyslem trestný čin spáchat. § 360 Opilství sice problematiku zaviněné či nezaviněné nepřičetnosti řeší, je však otázkou, zda je znalec schopen zaviněnou nepřičetnost zjistit.

Z uvedeného vyplývá, že OČTŘ nejsou a nemůžou být vždy schopné předstírané duševní poruchy či opilost odhalit. Měla by být tedy zvažena úprava trestního zákoníku tak, aby bylo tomuto předstírání zamezeno v co největší míře, nebo aby pro pachatele nebylo předstírání nemoci či opilosti východiskem. Jednou z možností by byla například úprava § 360 Opilství, kde by byly řešeny případy, kdy se pachatelé v opilosti dopouštějí trestné činnosti častěji. V těchto případech by se na ně již § 360 nevztahoval a byli by souzeni dle spáchaného trestného činu. K tomuto by se přistoupilo i v případě nezaviněné nepřičetnosti. Co se týče duševně nemocných pachatelů, mělo

by se co nejčastěji využívat více znalců a to i z jiných oborů, aby se přesnost znaleckého zkoumání zvýšila.

Dále by bylo vhodně pozastavit se nad otázkou snížení věkové hranice trestní odpovědnosti jako takové.

Seznam použitých zdrojů

Legislativní dokumenty:

1. ČESKO. Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. Praha, 2012, s. 1-194.
2. ČESKO. Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. Praha, 2012, s. 195-498.
3. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 86/1950, trestní zákon. In *Sbírka zákonů republiky Československé*. Praha, 1950, částka 39., s. 213-308
4. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění. In *Policejní prezidium České republiky: Pracovní pomůcka*. Praha, 2013, s. 246-295.
5. SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Trestní zákon Spolkové republiky Německo ze dne 1. 8. 2013, v platném znění.
6. REPUBLIKA RAKOUSKO. Zákon č. 1974/60 Sb., trestní zákoník Rakouska, v platném znění.
7. ŠVÝCARSKÁ KONFEDERACE. Švýcarský trestní zákoník ze dne 21. 12. 1937, v platném znění.

Literární zdroje:

8. CÍSAŘOVÁ, Dagmar, VANDUCHOVÁ, Marie. *Nepřičetný pachatel (aktuální praktické i teoretické problémy trestního práva a trestního řízení v ČR v souvislosti s posuzováním nepřičetnosti – srovnávací studie)*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, svazek 55, 1995. 97 s. ISBN 98-102-0.
9. DUFEK, Miroslav a kol. *Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře*. Praha: Orbis, 1976. 269 s. bez ISBN.
10. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2009. 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0.
11. JELÍNEK, Jiří, MELICHAROVÁ, Dita. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004. 143 s. ISBN 8072014935.

12. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 1. vydání*. Praha: Leges, 2009. 895 s. ISBN 978-80-87576-44-1.
13. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009. 797 s. ISBN 978-80-7179-082-2.
14. NETÍK, Karel a kol. *Psychologie v právu: úvod od forenzní psychologie*. Praha: C. H. Beck, 1997. 140 s. ISBN 80-7179-177-6.
15. NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. 584 s. ISBN 978-80-7357-509-01.
16. POLÁČEK, František a kol. *Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské*. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1946. 741 s. bez ISBN.
17. RÁLIŠ, Antonín. *Studie o přičetnosti*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 1931. 173 s. bez ISBN.
18. ŘÍHA, Jiří. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 4, s. 35-39. bez ISSN.
19. ŘÍHA, Jiří. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 7-8, s. 38-48. bez ISSN.
20. TERYNGEL, Jiří. Návrat k „Rauschdeliktu“. (K novelizovanému § 201a trestního zákona). *Justičná revue*, 1992, č. 3, s. 25-31. bez ISSN.
21. ŠÁMAL, P., PÚRY F., RIZMAN, S. *Trestní Zákon: Komentář. II. Díl*: C. H. Beck, 2004. ISBN 978-80-7179-896-5.
22. ŠVARC, J.: Znalecké posuzování duševního stavu v trestním řízení. *Zdravotnictví a právo*, 2011, č. 1, s. 17 – 23. bez ISSN.

Elektronické zdroje:

25. DOBROMYSL. *Debilita* [online]. [cit. 15-12-2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=623>>
26. CELOSTNIMEDICINA. *Epilepsie* [online]. [cit. 15-12-2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.celostnimedicina.cz/epilepsie.htm>>
27. CELOSTNIMEDICINA. *Schizofrenie* [online]. [cit. 15-12-2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.celostnimedicina.cz/schizofrenie.htm>>
28. CELOSTNIMEDICINA. *Alzheimerova choroba* [online]. [cit. 8-1-2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.celostnimedicina.cz/alzheimerova-choroba.htm>>

29. KATALOG ZNALCŮ. *O znalecké činnosti* [online]. [cit. 12-2-2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.katalogznalcu.cz/o-znalecke-cinnosti>>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Znalecký posudek o duševním stavu

Policie České republiky

Č.j. _____

Znalecký posudek o duševním stavu:

Opatřením Policie České republiky _____ je v trestní věci mladistvého
stíhaného pro přečin Ohrožení pod vlivem návykové látky podle §
274 odst. 1 , odst. 2a) trestního zákoníku k podání znaleckého posudku z oboru zdravotnictví,
odvětví psychiatrie přibrán

MUDr. _____ znalec Krajského soudu v Praze.

Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

1. Zda obviněný ml. _____ v době spáchání tr. činu trpěl duševní chorobou nebo poruchou, v kladném případě jakou a v jakém rozsahu.
2. Zda obviněný ml. _____ v době spáchání tr. činu mohl rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat, v případě že nikoliv, z jakého důvodu. Při ovlivnění alkoholem se vyjádřit, zda nešlo o tzv. patickou opilost.
3. Zda tyto jeho schopnosti anebo alespoň některá z nich nebyly zmenšeny, v kladném případě z jakého důvodu a do jaké míry, (především vyjádření v tom směru, zda byly zmenšeny podstatně či nepodstatně).
4. Zda v případě zjištění choroby nebo poruchy je pobyt obv. na svobodě nebezpečný a vyžaduje ochranné léčení, případně zda u obv. jsou dány podmínky alespoň ochranného léčení protialkoholního (ústavního nebo ambulantního).
5. Zda obviněný ml. _____ je v současné době schopen chápat smysl tr. řízení.
6. Vlastní závěry a zjištění znalce podstatná pro posouzení osoby obviněného a věci.

Znalecký posudek má tyto části:

- I. Výpis ze spisu
- II. Vlastní vyšetření
- III. Souhrn, diagnostický rozbor a závěr vyšetření
- IV. P o s u d e k

I. Výpis ze spisu:

Znalci zapůjčen koncept vyšetřovacího spisu č.j. _____, z něhož znalec po prostudování uvádí následující údaje, podstatné pro podání znaleckého posudku.

Usnesením ze dne _____ zahajuje policejní orgán PČR _____ trestní stíhání mladistvého _____ jako obviněného ze spáchání přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 247 odst.1,2 a) tr.zákoníku, kterého se měl dopustit tím, že dne _____ v době od _____ do _____ hod., ve stavu vylučujícím způsobilost, když dechovou zkouškou provedenou téhož dne ve 12:44 hod. byla zjištěna hladina alkoholu 3,07 ‰, následně ve 12:58 hod. byla zjištěna hladina alkoholu 3,09 ‰, dále v 15:12 hod. s výsledkem 2,89 ‰ a ve 15:17 hod. s výsledkem 2,83 ‰ řídil, ačkoliv nevlastní příslušné řidičské oprávnění, osobní vozidlo zn. Škoda _____, kterého se zmocnil bez souhlasu vlastníka vozidla _____ nejméně po místních komunikacích v obci _____ a při řízení se nechoval ohleduplně a ukázněně, kdy při couvání z ulice _____ do ul. _____ nejprve s vozidlem nacouval do betonového sloupku, dále na ul. _____ nacouval do zaparkovaného vozidla-Citroen _____, poté pokračoval v jízdě po ul. _____ s odbočením vlevo do ul. _____ a dalším odbočením vlevo zpět do ul. _____, kdy při odbočení vlevo nepřizpůsobil rychlost jízdy svým schopnostem a předpokládanému stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, s vozidlem vyjel vpravo mimo komunikaci na chodník, kde narazil do zdi domu čp. _____ tedy výše uvedeným jednáním došlo k vyvrácení betonového sloupku vlastníka _____, dále došlo k poškození osobního vozidla zn. Citroen _____ vlastníka _____ a k poškození zdi domu čp. _____ vlastníka _____ Situace na místě dopravních nehod je dokumentována protokolem o nehodě v silničním provozu, plánkem místa dopravní nehody a pořízenou fotodokumentací.

Dne _____ byly zahájeny úkony trestního řízení krom výše uvedeného přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 odst. 1, odst. 2a) tr. zákoníku rovněž pro přečin neoprávněné užívání cizí věci dle § 207 odst. 1 tr. zákoníku. Vlastník vozidla _____, který je zároveň bratrem řidiče mlad. _____, nedal souhlas s trestním stíháním pro přečin neoprávněné užívání cizí věci dle § 207 odst. 1 tr. zákoníku. Svědek nehody _____ vypověděla, že viděla muže, který vozidlo zamykal a od vozidla odcházel. Při odchodu silně vrávoral. _____ k věci uvedl, že s předmětným vozidlem jezdil po pomlázce, kdy dělal řidiče. Domnívá se, že s vozidlem musel odjet mlad. _____ v době, když ostatní byli na koledě.

Ovlivnění alkoholem řidiče mlad. _____ zjištěno z provedených dechových zkoušek s výsledky 3,07 ‰ ve 12:44 hod., 3,09 ‰ ve 12:58 hod., 2,89 ‰ v 15:12 hod. a 2,83 ‰ v 15:17 hod. a také z jednotlivých úředních záznamů zakročujících policistů OOP _____ a DI _____

Na místě dopravní nehody - na křiž. ulic byl hlídkou OOP zadržen podezřelý , s nímž bylo provedeno orientační vyšetření přístrojem Alcotest s výsledkem ve 12:44 hodin 3,07 ‰ alkoholu a ve 12:58 hod. 3,09‰ promile alkoholu v krvi. Řidič byl z důvodu agresivního chování převezzen na OOP . Z řidiče byl silně cítit alkohol, nemohl mluvit, usínal, neudržel vzpřímený postoj, byl agresivní.

Do Protokolu o výsledku mladistvého obviněného ze dne nar. uvedl, že je české národnosti, je studentem SOU v žije u rodičů.

Má 3 bratry a 3 sestry,

Dne šel koledovat se svými kamarády. Na koledu jeli vozidlem jeho bratra , vozidlo řídil

Při každé návštěvě konzumovali nějaký alkohol. Kolem poledne dojeli na sídliště u nádraží ČD. Kamarádi šli do domu koledovat, zůstal sám ve vozidle. V této době byl již velmi opilý.

Ve vozidle našel náhradní klíče od vozidla a dostal nápad, že vozidlo někam přeparkuje do vedlejší ulice. Nastartoval vozidlo, rozjel se a vlivem opilosti nevěděl, co může všechno způsobit. Tak se stalo, že během jízdy naboural nějaký osobní automobil Citroen , dále pokračoval v jízdě a dále došlo k nabourání do domu, kdy byla poškozena omítka domu.

Pak si již moc nevybavuje. Velmi toho lituje, co provedl.

Škoda na vozidle Citroen byla zaplácena pojišťovně Generali, bratrovo poškozené vozidlo společně opravili . Vlastníci domu, kde byla poškozena omítka nepožadují náhradu škody. Veškeré doklady k úhradám škody přikládá ke spisovému materiálu.

Alkohol pije zcela výjimečně, toto byla zcela výjimečná událost, která se již nebude opakovat, neodhadl, co s ním alkohol provede.

Dle Úředního záznamu ze dne motorizovaná hlídka byla volána dozorcí službou do sídliště , kde mělo dojít k dopravní nehodě, při které řidič vozidla Škoda zelené barvy poškodil jiná vozidla a z místa ujel.

Po příjezdu do ul. při pravé krajnici stálo vozidlo Škoda zelené barvy, majitelc které bylo poškozené v pravé části. U vozidla již byli strážníci MP

. Vedle vozidla se potácel muž, kterého jedna ze svědkyň označila jako možného řidiče havarovaného vozidla.

Muže vyzvali k prokázání totožnosti a když je poslal do prdele a byl agresivní, tak byl v 12:40 hodin předveden .Tomuto úkonu se bránil, byl odveden do služebního vozidla.

Zde se podrobil dechové zkoušce na alkohol přístrojem Dräger, prvním odborným měřením v 12:44 hodin byla naměřena hodnota 3,07 promile alkoholu , druhé měření bylo provedeno v 12:58 hodin, výsledek 3,09 promile alkoholu v dechu.

Ve vozidle neustále nadával a hýkal a snažil se dostat ze služebního vozidla ven, zřejmě se snažil dostat ven k bratrovi, který se choval podobně.

V té chvíli převedený začal tvrdit, že je . Toto potvrzoval i bratr ve výslechu, vznikla pochybnost o skutečné totožnosti podezřelého.

Stále se střídavě choval agresivně a nespůlpracoval, kolem 13:50 hodin se pokusil o útěk z budovy OOP ČR , při kterém byl zadržen.

Nereagoval na opakované výzvy, byl převezzen do nemocnice v . Zde jeho představení pokračovalo, kdy kopal do dveří a ošefujícího lékaře a personál počastoval nelichotivými výrazy. Proběhlo rychlošetření , lékař zkonstatoval, že je vhodným adeptem pro umístění do cely a tak tam byl umístěn. Součinnost zajištěné osoby byla ukončena tím, že v cele usnul a nedal se probudit.

Pan byl v 15:15 hodin ze zajištění propuštěn a předán otci, kterému stačil rovněž vynadat.

Předvedený a později zajištěný vůbec nespolupracoval a měl je za debily, což jim neváhal několikrát sdělit. Jeho ovlivnění alkoholem odpovídalo naměřeným hodnotám. Byl schopen pouze dvou stavů. Prvním byl stav, kdy se choval agresivně a pouze celému okolí nadával, nekoordinovaně se zmítal i s pouty na rukou a z úst mu tekly sliny. Během několika vteřin však dokázal přejít do hlubokého spánku, při kterém nic nevnímal a jednu chvíli ho nebylo možno probudit. Když se probral, tak pokračoval v agresivitě vůči širokému okolí. Měl problémy s chůzí a udržením stability.

Když však nadával do zmrdlů a debilů policajstkých, tak si zřejmě správně vyložil, s kým jedná. Také by vyzdvihl jeho pěvecké nadání, kdy chvíli na služebně a poté ještě u lékaře preludoval, či spíše vyl, podle textu se jednalo zřejmě o oslavující blahodárné účinky marihuany.

Dle zprávy Městského úřadu, odbor sociálních věcí je spis rodiny veden orgánem sociálně-právní ochrany dětí od roku 2009 z důvodu oznámení PČR, kdy mladší bratr mladistvého nezl. byl podezřelý ze spáchání přestupku proti majetku.

Mladistvý pochází z úplné rodiny. Rodiče společně se svými dětmi žijí v bytovém domě na adrese. Zde obývají byt o velikosti 5+1.

Mlad. docházel na ZŠ, kde řádně ukončil povinnou školní docházku.

Dne přestoupil ze SŠ na SOU. V současné době je žákem 2. ročníku

Mladistvý se ve škole nijak výrazně neprojevuje, výsledky jsou průměrné. není ctízádnostivý, i když má schopnosti dosáhnout lepších výsledků. Do školy dochází mlad. řádně, absence je omlouvána převážně ze zdravotních důvodů. Daniel není konfliktní, ve třídě nemá vyhraněné kamarády. O obor má veliký zájem, věnuje se mu i mimo učiliště. Rodiče se o výsledky syna zajímají kontrolou žákovské knížky, v SOU byl otec pouze dvakrát.

Mladistvý nebyl nikdy léčen na psychiatrii.

Mlad. popírá běžné užívání alkoholu. Mladistvého nejvíce baví automobily a motorky, hraje na basovou kytaru.

Dle sdělení matky nemají rodiče se synem závažnější výchovné problémy. Matka uvedla, že syn jinak nepožívá alkoholické nápoje. Matka za protiprávní jednání spíše přisuzuje vinu staršímu synovi, který měl dát na pozor a nenechávat klíče v automobilu.

Mlad. uvedl ke svému protiprávnímu jednání, že o Velikonočním pondělí chodil koledovat s ostatními kamarády. Mladistvý byl tak značně pod vlivem alkoholu, že si ani nepamatuje, co dělal a co se stalo. Údajně měl nasednout do automobilu a snažit se odjet. Přitom nabourat ještě jiný automobil a měl jet po sídlišti. Škodu za nabourané vozidlo zaplatili poškozenému již rodiče mladistvého, mělo jít o částku 10 000 Kč. dochází na brigádu do autoservisu v, takže rodičům splatí peníze z této brigády.

Mlad. nejprve svou vinu nepopírá, údajně si uvědomuje možné důsledky svého jednání, je mu líto, co se stalo. Na závěr však uvádí, že si není jistý, zda vůbec řídil automobil on, na nic si nepamatuje.

Před tímto skutkem si již mladistvý začal dělat řidičské oprávnění. Je si vědom toho, že mu hrozí trest zákazu činnosti řízení motorových vozidel.

Mlad. nebyl v minulosti trestně stíhán Policií České republiky a nedopustil se ani žádného přestupku.

II. Vlastní vyšetření:

Posuzovaný vyšetřen ambulantní formou v ordinaci znalce, kam se na výzvu dostavil v doprovodu svého otce

Posuzovaný je upraveného zevnějšku, společenského vystupování, emočně je vyrovnaný, reaguje adekvátně na změny situačních proměnných ve svém okolí v průběhu vyšetření.

Sdíljuje, že je nyní 18ti letý, je svobodný, bezdětný, student SOU v oboru nyní půjde do 3. ročníku. Cítí se být zdravý, lékaře nenavštěvuje, psychiatricky dosud nikdy vyšetřen nebyl, stíhán rovněž nebyl. Bydlí u rodičů, spolu se svými 6 sourozenci.

Anamnestické údaje:Rodinná anamneza:

Otec je 60 ti letý, je zdravý, pracuje snad jako právník, má kancelář ve vedlejším domě. Matka je 46 letá, je zdravá, pracuje jako úřednice u Pojišťovny Generali.

Posuzovaný je ze 7 dětí, má 6 sourozenců, sám je 4. dítě rodičů v pořadí.

Psychiatricky z rodiny nikdo léčen nebyl, o zátěži není informován

Osobní anamneza:

V dětském věku nestonal, přestál běžné dětské infekce, bez komplikací. Operován nikdy nebyl. V současné době se pro žádné onemocnění neléčí, léky žádné neužívá.

Sociální anamneza:

Vyrůstal v kompletní rodině, vychovávan oběma rodiči spolu se 6 sourozenci, rodina žije v bytovém domě, kde on sám sdílí společně s bratrem 1 místnost. Rodinné prostředí hodnotí jako dobré.

Do školy šel v 7 letech věku, absolvoval základní vzdělání s průměrným prospěchem, nikdy neopakoval, snížený stupeň z chování neměl, byl bezproblémové dítě.

Po skončení povinné školní docházky nastoupil na Střední průmyslovou školu, po měsíci přestoupil na SOU, kam dojíždí z místa bydliště. Se studiem nemá problémy.

Psychiatrická anamneza:

Psychiatricky dosud nikdy nevyšetřen

Návykové stavy:

Kouří výjimečně, rekreačně tabákové cigarety, marihuanu měl asi 2x v životě, nic mu to neřikalo, celkem nic mu nebylo.

Alkohol pije rovněž spíš výjimečně, má raději pivo, na posezení vypije tak 3-4 maximálně, opilý v životě...neví...nějak moc...tohle byl takový první stav silnější opilosti.

Jiné drogy nezkusil. Pervitin a podobné drogy nikdy neměl.

K předmětnému jednání uvádí:

Stalo se to o Velikonocích, dohodli se s kamarády, že půjdou koledovat, bylo jich plné auto, 4 kluci a 1 řidič. Vyjžděli od jejich domu, auto bylo jeho bratra, který byl s nimi...zastavili se na strašně moc místech, asi na 15, jezdili kolem v okruhu 5-7 km, vždy někde zastavili a šli na koledu, vyjžděli kolem 8. hodiny ráno, měli pomlázky, jeři za holkama.

Od té 8. hodiny postupně konzumoval alkohol, byly to většinou sklenky destilátu, „panáky“, kolik jich bylo, nedokáže odhadnout, asi hodně...

Kolem poledne pak došlo k té nehodě...z toho si mnoho nepamatuje, skoro nic...vůbec neví, nějak tam zůstal v autě sám...jak nastartoval, to vůbec neví,má na to období „okno“.

Policajti nějak tam byli...ale přesně neví... odvezli ho na policii...pak tam nějak chvíli byl, jak dlouho neví, dvě hodinky asi určitě...co tam vyváděl, neví, neví vůbec o tom, že by tam zpíval...je to možný...

Pak pro něj otec přijel, a tím to vlastně skončilo...

Jinak alkohol žádný nepožívá.

Povahové sebehodnocení:

Je celkem společenský, většinou je s těma kamarádama...do budoucna uvidí...dělá automechanika, celkem ho to baví, dělá spíš ty větší auta, nákladáky,ted' má brigádu, u známého...

Zájmy, záliby:

Hraje na kytaru, jinak jen motorky a práce...občas výlet s kamarády, někam zajít, koupat se, někam se podívat.

Známost žádnou nemá.

Současný stav psychický:

Posuzovaný je při vyšetření lucidního vědomí, klidného, nenápadného vystupování, je orientován všemi kvalitami bez poruch. Je seznámen s povahou a účelem vyšetření, navazuje syntonní verbální kontakt, přiléhavě odpovídá na kladené dotazy.

Orientuje se v situaci,adekvátně reaguje na změny situačních proměnných ve svém okolí v průběhu vyšetření. Řeč je srozumitelná, díkce je jasná,myšlení posuzovaného je přiměřeného tempa, je souvislé, zachovává determinující tendenci. Pathologické obsahy myšlení nevyexplorovány. Vnímání je rovněž neporušeno, jeho ostrost je zachována, kvalitativní změny vnímání nezaznamenány.

Základní emoční ladění je normoforické, afektivní projevy jsou v souladu se sdělovanými obsahy myšlení.

Vyšetřením nebyla u posuzovaného zjištěna přítomnost psychotické symptomatologie, nebyly zaznamenány patologické změny v oblasti myšlení a vnímání, nebylo ani zjištěno, že by posuzovaný takovouto závažnou alterací psychických funkcí byl kdy trpěl v minulosti.

Osobnost posuzovaného nevykazuje výraznější známky dysharmonického vývoje, je dosud nevyzrálá, posuzovaný je přiměřeně sociálně začleněn, s pevnými emočními vazbami ke svému zázemí, bez vyhraněných anomálií v osobnostní struktuře.

Rozborem anamnezy v oblasti návykových stavů je u posuzovaného zjišťován občasný misusus alkoholu charakteru prostého zneužívání, s ojedinělými, sociogenně podmíněnými excesy.

Syndrom závislosti na alkoholu ani na jiných návykových látkách nezjištěn.

Posuzovaný svou účast na předmětném jednání v rozsahu sděleného obvinění shodně s úvodním protokolem přiznává, na období předmětného dne 25.4.2011 uvádí totální amnezii.

Pro předmětné období zjištěno ovlivnění posuzovaného předchozí konzumací alkoholu , kdy koncentrace alkoholu v dechu posuzovaného opakovaným vyšetřením Drägerovým přístrojem v předmětném období lehce přesahovala koncentraci 3‰ alkoholu, tedy úroveň těžké opilosti s poruchami orientace, se zmateností a odbržděnou afektivitou podmíněným inadekvátním jednáním s agresivním nastavením vůči podnětům z okolí.

V důsledku probíhající alkoholové intoxikace byly schopnosti posuzovaného ovládat své jednání zaniklé, jeho schopnost rozpoznat protiprávnost svého jednání byly sníženy do úrovně podstatného snížení, blíže úrovni vymizení této schopnosti.

Do stavu alkoholového ovlivnění se posuzovaný přivedl sám a to dobrovolně, ač měl opakovanou zkušenost s účinky alkoholu, v době zahájení konzumace alkoholu byla schopnost posuzovaného ovládat své jednání ve vztahu k alkoholu zachována.

U posuzovaného nezjištěny známky proběhlé patologické opilosti-tedy abnormní alkoholové reakce s náhlým začátkem, vzniklé brzo po vypití malého množství alkoholu, které by u většiny lidí intoxikaci nenavodilo.

Úroveň opilosti u posuzovaného v předmětné době dosahovala těžkého stupně, u posuzovaného se jednalo o akutní intoxikaci s poruchami pohybové koordinace a orientace v důsledku probíhajícího alkoholového ovlivnění.

Posuzovaným uváděný výpadek paměti na předmětné období odpovídá tzv. palimpsestu, tedy alkoholovému "okénku" s nevytvořením paměťové stopy na období probíhající alkoholové intoxikace.

Intelektové schopnosti posuzovaného jsou diferencované, v pásmu populačního průměru. Všechny vyšší logické i mnestické schopnosti jsou bezporuchové (analyticko syntetické schopnosti myšlení, logické myšlení, schopnosti vytvářet adekvátní myšlenkové soudy a úsudky, diferenciatní schopnosti, schopnosti generalizovat, abstrahovat, i schopnost efektivně se orientovat v sociálních situacích jsou plně zachovány).

Nebyly zjištěny známky organické symptomatologie - neprokazujeme deterioraci, tj. úbytek kognitivních a intelektových schopností na bázi organického poškození mozku. Schopnost orientovat se v sociální realitě je taktéž bezporuchová.

Psychiatrický diagnostický závěr:

Poruchy jednání v alkoholovém ovlivnění v excitačním stadiu těžké opilosti.

Občasný abusus alkoholu charakteru prostého zneužívání se sociogenní podmíněností, bez známek rozvoje syndromu závislosti.

III. Diagnostický rozbor, souhrn a závěry:

Na základě Opatření Policie České republiky, ze dne v trestní věci mladistvého stíhaného pro přečin Ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 , odst. 2a) trestního zákoníku bylo příbráným znalcem provedeno vyšetření duševního stavu obviněného k podání znaleckého posudku z oboru psychiatrie.

Na základě prostudované spisové dokumentace a především pak na podkladě vlastního vyšetření znalec zjišťuje, že posuzovaný je nyní 18ti letý, je svobodný, bezdětný, student SOU v oboru , nyní půjde do 3. ročníku. Psychiatricky dosud nikdy vyšetřen nebyl, stíhán rovněž nebyl. Bydlí u rodičů, spolu se svými 6 sourozenci.

Otec posuzovaného je 60 ti letý, je zdravý, je vzděláním právník, provozuje realitní kancelář. Matka je 46 letá, je zdravá, pracuje jako úřednice u Pojišťovny Generali.

Posuzovaný je ze 7 dětí, má 6 sourozenců, sám je 4. dítě rodičů v pořadí. Psychiatricky z rodiny nikdo léčen nebyl, o zátěži není informován

Posuzovaný se v dětském věku vyvíjel bez odchylek, tělesně vážněji nikdy nestonal, přestál běžné dětské infekce, bez komplikací. Operován nikdy nebyl. V současné době se pro žádné onemocnění neléčí, léky žádné neužívá.

Vyrůstal v kompletní rodině, vychovávan oběma rodiči spolu se 6 sourozenci, rodinné prostředí hodnotí jako dobré. Absolvoval základní vzdělání s průměrným prospěchem, snížený stupeň z chování neměl, byl bezproblémové dítě.

Po skončení povinné školní docházky nastoupil na Střední průmyslovou školu , po měsíci přestoupil na SOU , kam dojíždí z místa bydliště. Se studiem nemá problémy.

V současné době je stíhán PČR jako obviněný ze spáchání přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 247 odst. 1, 2 a) tr. zákoníku, kterého se měl dle sděleného obvinění dopustit tím, že dne v době od 12:10 do 12:20 hod., ve stavu vylučujícím způsobilost k řízení motorového vozidla řídil , ačkoliv nevlastní příslušné řidičské oprávnění, osobní vozidlo zn. Škoda Combi vlastníka vozidla , kdy při couvání z ulice

do ul. nejprve s vozidlem nacouval do betonového sloupku, dále na ul. nacouval do zaparkovaného vozidla Citroen , poté pokračoval v jízdě po ul. s odbočením vlevo do ul. a dalším odbočením vlevo zpět do ul. ,

kdy při odbočení vlevo nepřizpůsobil rychlost jízdy svým schopnostem a předpokládanému stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, s vozidlem vyjel vpravo mimo komunikaci na chodník, kde narazil do zdi domu čp.

Uvedeným jednáním došlo k vyvrácení betonového sloupku, dále došlo k poškození osobního vozidla zn. Citroen vlastníka a k poškození zdi domu čp. vlastníka

Dechovou zkouškou provedenou téhož dne ve 12:44 hod. byla zjištěna hladina alkoholu 3,07 ‰ , následně ve 12:58 hod. byla zjištěna hladina alkoholu 3,09 ‰ , dále v 15:12 hod. s výsledkem 2,89 ‰ a ve 15:17 hod. s výsledkem 2,83‰ alkoholu v dechu.

Po zadržení policií se střídavě choval agresivně a nespolupracoval, kolem 13:50 hodin se pokusil o útěk z budovy OOP ČR , při kterém byl zadržen. Nereagoval na opakované výzvy, kopal do dveří , po umístění do CPZ v cele tvrdě usnul.

Vzhledem ke zjištěnému ovlivnění alkoholem rozhodnuto o přibrání znalce k podání posudku o duševním stavu obviněného a k zodpovězení položených dotazů.

Vlastní vyšetření posuzovaného bylo příbráným znalcem realizováno ambulantní formou vyšetření v ordinaci znalce dne

Posuzovaný je při vyšetření lucidního vědomí, klidného, nenápadného vystupování, je orientován všemi kvalitami bez poruch. Je seznámen s povahou a účelem vyšetření, navazuje syntonní verbální kontakt, přiléhavě odpovídá na kladené dotazy.

Orientuje se v situaci, adekvátně reaguje na změny situačních proměnných ve svém okolí v průběhu vyšetření. Řeč je srozumitelná, díky je jasná, myšlení posuzovaného je přiměřeného tempa, je souvislé, zachovává determinující tendenci. Pathologické obsahy myšlení nevyexplorovány. Vnímání je rovněž neporušeno, jeho ostrost je zachována, kvalitativní změny vnímání nezaznamenány.

Základní emoční ladění je normoformické, afektivní projevy jsou v souladu se sdělovanými obsahy myšlení.

Vyšetřením nebyla u posuzovaného zjištěna přítomnost psychotické symptomatologie, nebyly zaznamenány patologické změny v oblasti myšlení a vnímání, nebylo ani zjištěno, že by posuzovaný takovouto závažnou alterací psychických funkcí byl kdy trpěl v minulosti.

Osobnost posuzovaného nevykazuje výraznější známky dysharmonického vývoje, je dosud nevyzrálá, posuzovaný je přiměřeně sociálně začleněn, s pevnými emočními vazbami ke svému rázemi, bez vyhraněných anomálií v osobnostní struktuře.

Rozborem anamnezy v oblasti návykových stavů je u posuzovaného zjišťován občasný misuzus alkoholu charakteru prostého zneužívání, s ojedinělými, sociogenně podmíněnými excesy.

Syndrom závislosti na alkoholu ani na jiných návykových látkách nezjištěn.

Posuzovaný svou účast na předmětném jednání v rozsahu sděleného obvinění shodně s úvodním protokolem přiznává, na období předmětného dne uvádí totální amnezii.

Pro předmětné období zjištěno ovlivnění posuzovaného předchozí konzumací alkoholu, kdy koncentrace alkoholu v dechu posuzovaného opakovaným vyšetřením Drägerovým přístrojem v předmětném období lehce přesahovala koncentraci 3‰ alkoholu, tedy úroveň těžké opilosti s poruchami orientace, se zmateností a odbržděnou afektivitou podmíněným inadekvátním jednáním s agresivním nastavením vůči podnětům z okolí.

V důsledku probíhající alkoholové intoxikace byly schopnosti posuzovaného ovládat své jednání zaniklé, jeho schopnost rozpoznat protiprávnost svého jednání byly sníženy do úrovně podstatného snížení, blíže úrovni vymizení této schopnosti.

Do stavu alkoholového ovlivnění se posuzovaný přivedl sám a to dobrovolně, ač měl opakovanou zkušenost s účinky alkoholu, v době zahájení konzumace alkoholu byla schopnost posuzovaného ovládat své jednání ve vztahu k alkoholu zachována.

U posuzovaného nezjištěny známky proběhlé patologické opilosti-tedy abnormní alkoholové reakce s náhlým začátkem, vzniklé brzo po vypití malého množství alkoholu, které by u většiny lidí intoxikaci nenavodilo.

Úroveň opilosti u posuzovaného v předmětné době dosahovala těžkého stupně, u posuzovaného se jednalo o akutní intoxikaci s poruchami pohybové koordinace a orientace v důsledku probíhajícího alkoholového ovlivnění.

Posuzovaným uváděný výpadek paměti na předmětné období odpovídá tzv. palimpsestu, tedy alkoholovému "okénku" s nevytvořením paměťové stopy na období probíhající alkoholové intoxikace.

Intelektové schopnosti posuzovaného jsou diferencované, v pásmu populačního průměru. Všechny vyšší logické i mnestické schopnosti jsou bezporuchové (analyticko syntetické schopnosti myšlení, logické myšlení, schopnosti vytvářet adekvátní myšlenkové soudy a úsudky, diferenciatní schopnosti, schopnosti generalizovat, abstrahovat, i schopnost efektivně se orientovat v sociálních situacích jsou plně zachovány).

Nebyly zjištěny známky organické symptomatologie - neprokazujeme deterioraci, tj. úbytek

kognitivních a intelektových schopností na bázi organického poškození mozku. Schopnost orientovat se v sociální realitě je takéž bezporuchová.

Psychiatrický diagnostický závěr:

Poruchy jednání v alkoholovém ovlivnění v excitačním stadiu těžké opilosti.
Občasný abusus alkoholu charakteru prostého zneužívání se sociogenní podmíněností, bez známek rozvoje syndromu závislosti.

IV. Posudek:

Na základě studia spisové dokumentace a především pak na podkladě vlastního vyšetření odpovídá znalec na položené otázky:

1. *Zda obviněný ml. v době spáchání tr. činu trpěl duševní chorobou nebo poruchou, v kladném případě jakou a v jakém rozsahu.*

U posuzovaného nebyla vyšetřením zjištěna přítomnost duševního onemocnění ve vlastním slova smyslu, tedy psychoza ani jiné chorobné stavy duševní této úrovně a závažnosti. Nebylo ani zjištěno, že by takováto závažná porucha, včetně takovýchto stavů krátkodobých, u posuzovaného byla kdy proběhla v minulosti.

Osobnost posuzovaného nevykazuje výraznější známky dysharmonického vývoje, je dosud nevyzrálá, posuzovaný je přiměřeně sociálně začleněn, s pevnými emočními vazbami ke svému zázemí, bez vyhraněných anomálií v osobnostní struktuře.

Rozborem anamnezy v oblasti návykových stavů je u posuzovaného zjišťován občasný misusus alkoholu charakteru prostého zneužívání, s ojedinělými, sociogeně podmíněnými excesy.

Syndrom závislosti na alkoholu ani na jiných návykových látkách nezjištěn.

Pro předmětné období zjištěno ovlivnění posuzovaného předchozí konzumací alkoholu, kdy koncentrace alkoholu v dechu posuzovaného opakovaným vyšetřením Drägerovým přístrojem v předmětném období lehce přesahovala koncentraci 3‰ alkoholu, tedy úrovně těžké opilosti s poruchami orientace, se zmateností a odbržděnou afektivitou podmíněným inadekvátním jednáním s agresivním nastavením vůči podnětům z okolí.

2. *Zda obviněný ml. v době spáchání tr. činu mohl rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat, v případě že nikoliv, z jakého důvodu. Při ovlivnění alkoholem se vyjádřit, zda nešlo o tzv. patickou opilost.*

V důsledku probíhající alkoholové intoxikace byly schopnosti posuzovaného ovládat své jednání zaniklé, jeho schopnost rozpoznat protiprávnost svého jednání byly sníženy do úrovně podstatného snížení, blíže úrovni vymizení této schopnosti.

Do stavu alkoholového ovlivnění se posuzovaný přivedl sám a to dobrovolně, ač měl opakovanou zkušenost s účinky alkoholu, v době zahájení konzumace alkoholu byla schopnost posuzovaného ovládat své jednání ve vztahu k alkoholu zachována.

U posuzovaného nezjištěny známky proběhlé patologické opilosti-tedy abnormní alkoholové reakce.

Úroveň opilosti u posuzovaného v předmětné době dosahovala těžkého stupně, u posuzovaného se jednalo o excitační stadium alkoholové intoxikace s poruchami pohybové koordinace a orientace v důsledku probíhajícího alkoholového ovlivnění.

Posuzovaným uváděná ztráta vzpomínky, tedy amnezie, postihující období vlastního předmětného jednání, tak i předcházející i následný časový úsek po předmětném jednání, má charakter nevytvoření paměťové stopy v období probíhající alkoholové intoxikace –alkoholové „okénko“ /palimpsest/, jeho postupné časové rozšiřování pak je podmíněno psychogeně, vytěsňením vzpomínky na osobnosti posuzovaného nepřijatelné jednání.

Úroveň opilosti u posuzovaného v předmětné době dosahovala těžkého stupně, v předmětné době posuzovaný vykazoval známky excitačního stadia opilosti s projevy desorientace, s poruchami pohybové koordinace s vystupňovanou afektivní vzrušivostí v alkoholovém ovlivnění.

3. *Zda tyto jeho schopnosti anebo alespoň některá z nich nebyly zmenšeny, v kladném případě z jakého důvodu a do jaké míry, (především vyjádření v tom směru, zda byly zmenšeny podstatně či nepodstatně).*

Jak uvedeno v bodě 2 posudku, v důsledku probíhající alkoholové intoxikace byly schopnosti posuzovaného ovládat své jednání v důsledku těžké opilosti s opadnutím sociálních zábran a uplatněním zkratkové reaktivity zaniklé, jeho schopnosti rozpoznat protiprávnost svého jednání byly sníženy do úrovně podstatného snížení, blíže úrovni vymizení této schopnosti.

4. *Zda v případě zjištění choroby nebo poruchy je pobyt obv. na svobodě nebezpečný a vyžaduje ochranné léčení, případně zda u obv. jsou dány podmínky alespoň ochranného léčení protialkoholního (ústavního nebo ambulantního).*

Z hlediska psychiatrického není pobyt posuzovaného na svobodě pro společnost nebezpečný, u posuzovaného nezjištěna indikace k podání návrhu na zavedení léčebných opatření formou ochranné léčby.

Rozborem anamnezy v oblasti návykových stavů je u posuzovaného zjišťován toliko občasny misuzus alkoholu, charakteru prostého, sociogenně podmíněného zneužívání, bez známek ztráty kontroly v pití a rozvoje syndromu závislosti na alkoholu. Posuzovaný je plně schopen své jednání ve vztahu k alkoholu před zahájením jeho konzumace ovládat, je schopen- při dostatečné motivaci- se konzumace alkoholu zdržet.

5. *Zda obviněný ml. je v současné době schopen chápat smysl tr. řízení.*

Posuzovaný je schopen chápat smysl trestního řízení, které je proti němu vedeno a je schopen plnohodnotně účasti na něm.

6. *Vlastní závěry a zjištění znalce podstatná pro posouzení osoby obviněného a věci.*

Zodpovězeno v bodě 1-5 posudku.

Posuzovaný při vyšetření přiměřeně spolupracoval a poskytl údaje, potřebné k podání znaleckého posudku. Ambulantní forma vyšetření je k podání znaleckého posudku postačující.

Rozhodnutí o neschopnosti k řízení motorového vozidla ve vztahu ke sdělenému obvinění je v kompetenci soudu. Požitý alkohol vedl u posuzovaného v době probíhajícího alkoholového ovlivnění ke klamnému pocitu zachovalé reaktivity a pohybové koordinace s nesprávným hodnocením úrovně těchto schopností, s toxicky podmíněným prodloužením reaktivity na sluchové a zrakové podněty, s poklesem ostražitosti, opadnutím sebekontroly a zábran.

Z hlediska medicínského hodnocení posuzovaný byl dne v době kolem 12. hodiny návykovou látkou-alkoholem- ovlivněn, úroveň ovlivnění dosahovala těžkého stupně opilosti, v jejímž důsledku byl posuzovaný nezpůsobilý k jakékoli činnosti, při níž by mohl svým jednáním ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku.

V